

I. HET GEBED VAN LIEFDEVOLLE AANDACHT

I. DONKERE NACHT: HET PIJNLIJKE BEGIN

Fase en perspectief 1:

Het contemplatief gebed als pijnlijk omvormingsproces

Het contemplatieve gebed is een louteringsgebeuren van heel de mens

Deze nacht, waarvan wij gezegd hebben dat het de **beschouwing** is, veroorzaakt bij de geestelijke mensen twee soorten duisternis of LOUTERING overeenkomstig de twee niveaus van de mens, namelijk het zintuiglijke en het geestelijke niveau. Daarom zal de ene nacht of loutering zintuiglijk zijn. Hierdoor wordt de ziel gelouterd naar haar zintuiglijkheid, doordat deze aangepast wordt aan de geest. De andere nacht is de loutering van de geest. Hierin wordt de ziel gelouterd en ontbloot naar de geest, doordat deze wordt aangepast en voorbereid op de vereniging in liefde met God. De zintuiglijke nacht is algemeen en komt bij velen voor. Dit zijn de beginnelingen. Over die nacht zullen we eerst spreken. De nacht van de geest is voor heel weinigen. Hij is voor de meer ervarenen en gevorderden. Daarover spreken wij later. (N I 8 1)

Als zijnde een loutering is het contemplatieve gebed een verschrikkelijke ervaring

De eerste loutering of nacht is bitter en VERSCHRIKKELIJK voor de zintuiglijkheid. Daarover zullen wij nu spreken. De tweede is met niets te vergelijken, want hij is afgrijselijk en ontzettend voor de geest, zoals wij later zullen zeggen. Omdat de nacht van de zintuiglijkheid in volgorde en in feite de eerste is, zullen wij daarover in het kort op de eerste plaats iets zeggen. Omdat hij zo algemeen is, kan men daarover veel geschriften vinden. Dan zullen wij overgaan tot een meer uitdrukkelijke behandeling van de nacht van de geest, omdat daarover nog zeer weinig gezegd is, zowel mondeling als schriftelijk; en uit ervaring van deze nacht spreken er zeer weinigen. (N I 8 2)

In en door deze loutering leert God de mens waarlijk liefhebben

Daar het gedrag van deze beginnelingen op de weg naar God aards is en heel dicht de eigenliefde en de eigen smaak nadert, zoals wij boven te verstaan hebben gegeven, wil God hen hoger opvoeren. Hij wil hen vanuit die aardse manier van LIEFHEBBEN omhoogtrekken naar een hogere graad van liefde tot God. Hij wil hen bevrijden uit de aardse praktijk van de zintuiglijkheid en het redeneren, waardoor zij zo kleinzielig en met zoveel hindernissen, zoals wij gezegd hebben, naar God gaan zoeken. Hij wil hen plaatsen in de praktijk van de geest, waardoor zij overvloediger en meer bevrijd van onvolmaaktheden met God in verbinding kunnen komen. Zij hebben al enige tijd de weg van de deugd in praktijk gebracht door te volharden in de meditatie en het gebed. Door het genoeg en de smaak die zij daarin vonden, hebben zij zich onthecht aan de dingen van de wereld en enige geestelijke kracht in God verworven. Daardoor hebben zij de verlangens naar de schepselen enigszins beteugeld en zijn zij in staat voor God een beetje last en dorheid te verduren zonder terug te vallen. Op de beste tijd, dan namelijk wanneer zij in deze geestelijke praktijken het meest genot en smaak vinden, wanneer zij de indruk hebben dat de zon der goddelijke gunsten hun het helderste tegenstraalt, dan verduistert God voor hen al dat licht en sluit de poort en toegang tot de bron van het zoete, geestelijke water, dat zij in God genoten, zo vaak en zo lang als zijzelf wilden. Want omdat zij zwak en teer waren, was er geen poort voor hen gesloten, zoals Sint-Jan zegt in de Openbaring (3,8). Nu echter laat God hen zo in het duister, dat zij niet weten waarheen te gaan met het zintuiglijk vermogen van de verbeelding of met het redeneren. Zij kunnen immers nog geen stap zetten in de meditatie, zoals zij vroeger gewoon waren. De inwendige zintuiglijkheid is immers al in dit nachtelijk duister gehuld. Het maakt hen zo dor, dat zij niet alleen geen sap en smaak meer vinden in geestelijke dingen en goede praktijken, waarin zij gewoon waren hun genoeg en smaak te vinden. Maar in plaats daarvan vinden zij het tegendeel: smakeloosheid en bitterheid in die dingen. Omdat God immers

vindt dat zij al een beetje gegroeid zijn, trekt Hij hen, zoals ik gezegd heb, van de zoete borst af, opdat zij sterker zouden worden en geen wikkelkinderen blijven. Hij laat hen los uit zijn armen en doet hen op eigen benen staan. Dit geeft hun een heel nieuwe ervaring, omdat alles nu veranderd is. (N I 8 3)

Een op God gericht leven lokt deze loutering uit

Bij mensen die **ingekeerd** leven, gebeurt dit gewoonlijk vlugger nadat zij een GEESTELIJK LEVEN zij begonnen, dan bij anderen. Zij zijn immers meer gevrijwaard van gelegenheden om terug te vallen; zij hervormen spoediger hun verlangens naar de dingen van de wereld. Dit nu wordt juist vereist voor het begin van de intrede in die gelukkige nacht van de zinnen. Nadat zij een geestelijk leven zijn begonnen, gaat er gewoonlijk niet veel tijd overheen, voordat zij die nacht van de zintuiglijkheid beginnen in te gaan. En ook al de anderen gaan er binnen. Men ziet hen immers gewoonlijk in deze dorheden terecht komen. (N I 8 4)

Deze loutering is een belangrijk bijbels thema

Over deze wijze van loutering van de zintuiglijkheid kunnen wij, omdat zij zo algemeen is, een groot aantal teksten van de HEILIGE SCHRIFT aanhalen. Men vindt er vele, bijna op iedere bladzijde, vooral in de psalmen en de profeten. Daarom wil ik er geen tijd aan verspillen, omdat de algemene ondervinding die men ervan heeft al volstaat voor degene die deze teksten daar niet kan opzoeken. (N I 8 5)

Deze loutering van het contemplatieve gebed is niet te verwarren met zondigheid

Het kan echter dikwijls gebeuren dat deze dorheden niet uit genoemde nacht en loutering van het zintuiglijk streefvermogen voortkomen, maar uit ZONDEN en onvolmaaktheden of uit lauwheid en traagheid of door een of ander slecht humeur of lichamelijke ongesteldheid. Daarom zal ik hier enige kentekenen geven, waaraan men kan zien of men te doen heeft met die dorheid van genoemde zuivering dan wel of ze voortkomt uit een van de bovengenoemde gebreken. Er zijn vooral drie kenmerken die, naar ik meen, daarvoor kunnen dienen. (N I 9 1)

Kenmerkend is een algemene vreugdeloosheid, ook niet om materiële zaken

Het eerste bestaat in het feit dat men geen SMAAK en troost vindt in de zaken van God en evenmin in een van de geschapen dingen. Wanneer God immers een ziel in die donkere nacht plaatst om haar zintuiglijk streefvermogen in dorheid te brengen en te louteren, laat Hij haar nergens zin in hebben of smaak in vinden. Daaruit erkent men met grote waarschijnlijkheid dat die dorheid en kwelling niet uit de zonden of uit pas begane onvolmaaktheden voortkomen. Als dat immers het geval was, zou men in de natuur enige neiging of zin gevoelen in iets anders smaak te vinden dan in de dingen van God. Want telkens als het streefvermogen zich laat gaan in een of andere onvolmaaktheid, voelt het terstond dat het daartoe min of meer geneigd blijft, overeenkomstig de smaak en gehechtheid die het daarbij aanwendde. Omdat echter deze afwezigheid van smaak in de dingen van hierbeneden of van hierboven zou kunnen voortkomen uit een of andere ongesteldheid of melancholisch humeur, waardoor men veelal nergens smaak in vindt, is een tweede teken of voorwaarde nodig. (N I 9 2)

Kenmerkend is ook de angstige zorg om God lief te hebben

Het tweede teken dat nodig is om te mogen aannemen dat wij met bedoelde loutering te maken hebben, bestaat in het volgende. Men denkt gewoonlijk met kommer en pijnlijke ZORG aan God, omdat men meent dat men God niet dient, maar dat men achteruitgaat. Men bemerkt immers dat men geen smaak heeft in goddelijke dingen. Hieruit blijkt dat die dorheid en smakeloosheid niet voortkomen uit lauwheid en traagheid. Want het behoort tot de lauwheid dat men niet veel geeft om de dingen van God en dat men er innerlijk niet om bezorgd is. Er is dus een groot verschil tussen dorheid en lauwheid. Want lauwheid maakt wil en gemoed slap en onverschillig, zonder zorg voor de dienst van God. Als wij echter alleen te doen hebben met louterende dorheid, dan brengt dit gewoonlijk een pijnlijke bezorgdheid met zich mee of men God wel dient. Ofschoon die daarbij soms geholpen wordt door melancholie of een ander humeur

(zoals dikwijls gebeurt), belet dit toch niet haar louterende werking in het streefvermogen. Dit is immers van elke smaak beroofd; heel haar zorg gaat enkel uit naar God. Want als het alleen een kwestie van humeur is, wordt van de natuur alles smakeloos en bedorven. Er bestaat geen verlangen om God te dienen zoals bij de louterende dorheid. Bij de louterende dorheid blijft de geest bereid en sterk, ook al is het zintuiglijk niveau te zeer gedrukt, te slap en te zwak om iets te doen. Dit komt omdat het zo weinig genot vindt. (N I 9 3)

De ‘zinnelijke’, d.w.z. grijpende mens wordt ‘geestelijk’ gemaakt, d.w.z. gratuïet

De reden van die dorheid is immers hierin gelegen dat God de goederen en de kracht van de ZINTUIGLIJKHEID overbrengt naar de geest. Omdat de zintuiglijkheid met haar natuurlijke kracht daartoe niet in staat is, blijft deze zonder voedsel, dor en leeg. Het zintuiglijk niveau is immers niet bekwaam voor wat tot de zuivere geest behoort, zodat het vlees, wanneer de geest geniet, zonder genot blijft en verslapt in het werk. De geest echter die het voedsel ontvangt, wordt sterk, waakzamer en bezorgder dan vroeger, om tegenover God niet tekort te schieten. Wanneer hij niet terstond bij het begin smaak en genoeg vindt in het geestelijke, maar dorheid en smakeloosheid, komt dit wegens het nieuwe van deze verandering. Omdat zijn verhemelte immers gevormd was voor die andere, zintuiglijke genoegens, en hij daarop zijn aandacht nog gericht houdt, terwijl anderzijds het verhemelte van de geest nog niet is aangepast aan en gelouterd voor zo’n fijn genoeg, kan hij de geestelijke smaak en het geestelijk goed nog niet gewaarworden. Dit duurt totdat dit verhemelte langzamerhand door deze dorre en donkere nacht daartoe wordt voorbereid. Nu wordt dat verhemelte slechts dorheid en smakeloosheid gewaar bij gebrek aan het genot dat hij vroeger zo gemakkelijk smaakte. (N I 9 4)

Deze aanpassing doet de menselijke persoon hevig lijden

Want degenen die God door die eenzaamheid van de woestijn begint te leiden, lijken op de kinderen van Israël. Zodra God hun in de woestijn het voedsel van de hemel begon te geven, dat alle zoetheid in zich bevatte, en, zoals daar gezegd wordt (Wijsh. 16,20-21), zich richtte naar de smaak die ieder wenste, waren zij toch gevoeliger voor wat zij misten: het genot van het smakelijke vlees en de uien, die zij vroeger in Egypte gegeten hadden. Dit kwam omdat hun verhemelte AANGEPAST aan en verlekkerd was op die spijzen. De fijne zoetheid van het manna der engelen proefden zij niet. Zij weenden en jammerden om vleesspijzen temidden van de hemelse gerechten. Zo diep daalt ons verlangen, dat het ons treurend doet uitzien naar onze ellende en doet walgen van het onzegbare goed van de hemel. (N I 9 5)

Er ontstaat een diep verlangen naar stilte en eenzaamheid

Wanneer echter, zoals ik zei, deze dorheden voortkomen uit het louterende leven in het zintuiglijk streefvermogen, bemerkt de geest toch de kracht en het elan om bezig te zijn met het wezenlijke dat het innerlijke voedsel hem geeft. Dit ofschoon hij wegens de pas aangehaalde redenen in het begin geen zoetheid smaakt. Dit voedsel betekent voor de zintuiglijkheid het begin van de donkere en dorre **beschouwing**. Deze **beschouwing** is verborgen en geheimvol voor de persoon zelf die ze ontvangt. Samen met de dorheid en leegheid die zij bewerkt in de zintuiglijkheid, geeft zij de ziel gewoonlijk een neiging en drang om stil in de EENZAAMHEID te verblijven zonder over iets bepaalds te kunnen of te willen denken. Als degenen aan wie dit overkomt zich dan **rustig** weten te houden, onbekommerd om welke in- of uitwendige prestatie ook, zonder zorg dat zij dan niets doen, dan zullen zij in die onbekommerdheid en dat **niets-doen** op allerfijnste wijze weldra die innerlijke verkwikking ervaren. Deze is zo fijn dat men ze gewoonlijk niet ervaart als men verlangt of bekommerd is ze te ervaren. Want zij is bezig, zoals ik zei, in de grootste inactiviteit en zorgeloosheid van de ziel. Het is ermee als met de lucht die ontsnapt als men de hand dichtknijpt. (N I 9 6)

Het gebed verandert: men is nu sterk op God gericht en om Hem bekommerd

In deze zin kunnen wij de woorden van de Bruidegom tot de bruid in het Hooglied (6,4) opvatten: Wend uw ogen van mij af, want ze doen mij wegvliegen. God plaatst immers de ziel zo in die staat en leidt haar

over zo'n geheel andere weg, dat zij het werk dat God in haar gaat voltrekken eerder zou storen dan bevorderen, wanneer zij met haar vermogens bezig wilde zijn. Vroeger was het precies andersom. De reden hiervan is de volgende. In deze staat van **beschouwing**, wanneer zij overgaat van de meditatie naar de staat van de gevorderden, is het GOD die in de ziel BEZIG is. Daarom bindt Hij haar inwendige vermogens en laat Hij haar geen steun over in het verstand, geen genot in de wil en geen vorm van mediteren in het geheugen. Want wat de ziel in deze periode uit zichzelf vermag te doen, dient slechts, zoals wij gezegd hebben, om de innerlijke vrede en datgene wat God in die dorheid van de zintuiglijkheid in de geest tot stand brengt, te verstoren. Omdat dit werk geestelijk en fijn is, werkt het ook **rustig** en fijn, eenzaam, voldoening en vrede schenkend, en heel anders dan al die vroegere genoegens die zeer tastbaar en voelbaar waren. Het is die vrede, waarvan David (Ps 84,9) zegt dat hij door Gods woord in de ziel komt om haar geestelijk te maken. Hieruit volgt het derde kenteken. (N I 9 7)

Het blijkt niet meer mogelijk om zoals vroeger te bidden via allerlei methodes

Het derde kenteken, waaraan men kan erkennen of het de loutering van de zintuiglijkheid is, bestaat in het ONVERMOGEN om nog te mediteren of te overwegen met de verbeelding, zoals men gewoon was, hoezeer men zich ook inspant. Hier begint God Zich immers aan haar mee te delen, niet meer zoals vroeger door de zintuiglijkheid via het redeneren dat begrippen verbindt en scheidt. Het gebeurt door de zuivere geest, waarin geen opeenvolgende redenering plaatsvindt. Hij **deelt zich** aan haar **mee** door een act van enkelvoudige **beschouwing**, waartoe noch de uiterlijke noch de innerlijke zintuiglijkheid van het lager niveau kan reiken. Voortaan kunnen daarom de verbeeldingskracht en de fantasie in geen enkele overweging nog steun vinden of vaste voet krijgen. (N I 9 8)

Deze toestand is duurzaam, i.t.t. depressiviteit, die voorbijgaat

Bij dit derde kenteken dient men het volgende te beseffen. Het feit dat de vermogens uitgeschakeld zijn en niets meer kunnen smaken, komt niet voort uit een of ander slecht HUMEUR. Want als het daaruit voortspruit, kan de ziel, wanneer het humeur voorbij is, – ze blijft immers nooit in één toestand – terstond met enige ijver weer terugkeren tot hetgeen zij vroeger vermocht. De vermogens ontdekken dan weer hun steunpunten. Bij de loutering van het streefvermogen is dit niet het geval. Als het streefvermogen immers in deze louteringstoestand komt, wordt de onmacht om met de vermogens te overwegen steeds groter. Weliswaar worden enige personen aanvankelijk soms niet zo voortdurend door deze louteringstoestand aangegrepen, dat zij niet nu en dan hun voldoeningen en op de zintuiglijkheid steunende overwegingen hebben. (Want wegens hun zwakte is het misschien niet goed ze ineens ervan los te maken.) Toch komen zij in het algemeen gesproken steeds dieper in deze louteringstoestand. Er komt een einde aan het werk van de zintuiglijkheid, in het geval dat zij werkelijk vooruitgang moeten maken. Met degenen immers die niet over **de weg van de beschouwing** gaan, gaat het heel anders. Bij hen blijft deze nacht van dorheden in de zintuiglijkheid gewoonlijk niet voortduren. Soms hebben zij weliswaar te doen met deze dorheden, maar andere keren weer niet; soms kunnen zij mediteren, soms niet. God plaatst hen immers in die nacht enkel en alleen om hen te beproeven en te vernederen en om hun streefvermogen te hervormen, opdat zij niet gulzig zouden gaan zwelgen in geestelijke dingen. Hij doet dit dan niet om hen te verheffen tot het leven van de geest, de **beschouwing**. (Want niet allen die zich met opzet toeleggen op de weg van de geest worden door God tot de **beschouwing** verheven, zelfs niet de helft van hen; het waarom daarvan weet Hij.) Daarom slagen dezen er ook niet in hun zintuiglijkheid blijvend los te maken van de borsten der overweging en meditatie. Het lukt hun hoogstens, zoals wij gezegd hebben bij tijd en wijle. (N I 9 9)

Het is een ware transformatie waarbij God handelt en de mens passief is

Hevige geestelijke pijnen hebben deze geestelijke mensen te verduren in de periode van dorheden van de nacht der zintuiglijkheid. In deze nacht immers bewerkt God die VERANDERING, waarover wij boven gesproken hebben. Hij haalt die ziel dan weg uit het leven van de zintuiglijkheid en brengt haar over naar dat van de geest; vanuit de meditatie brengt Hij haar naar de **beschouwing**. Hier kan de ziel niet meer door middel van haar vermogens bezig zijn met en mediteren over goddelijke dingen, zoals wij zeiden.

Dit lijden komt niet zozeer voort uit de dorheden die zij verduren als wel door de huiver die zij kennen, op die weg verloren te gaan. Zij menen immers dat het voor hen gedaan is met het geestelijk goed en dat God hen in de steek gelaten heeft. Zij vinden immers in geen enkel goed nog steun of smaak. Zij matten zich dan af en proberen, zoals hun gewoonte was, door enig genot hun vermogens tot steun te zijn bij het nadenken over een bepaald onderwerp. Zij menen namelijk dat, als zij dit niet doen en niet merken dat zij bezig zijn, er niets gebeurt. Zij doen dit dan niet zonder grote innerlijke afkeer en tegenzin van de ziel, die in die **rust** en dat **niets-doen** wil blijven zonder met de vermogens bezig te zijn. Zo maken zij zich ongeschikt voor het ene en komen in het andere niet vooruit. Want bij hun zoeken naar geest verliezen zij de geest van **rust** en vrede die zij hadden. Zij lijken zodoende op iemand die het gedane werk laat liggen om opnieuw te beginnen, of die uit de stad gaat om ze weer binnen te gaan, of die de jachtbuit laat liggen om opnieuw te gaan jagen. In dit geval is het tevergeefs, want zij zullen door die eerste manier van handelen niets meer vinden, zoals gezegd werd. (N I 10 1)

Het niet-onderscheiden van dit proces kan nefast zijn

Wanneer zij in die periode niemand vinden die hen **BEGRIJPT**, gaan zij achteruit. Zij verlaten de weg of gaan te langzaam of belemmeren tenminste hun voortgang door de grote ijver die zij aan de dag leggen om over de weg van de overweging en de meditatie te gaan. Zij vermoeien en matten hun natuur te veel af, omdat zij menen dat het aan hun nalatigheid of aan hun zonden ligt. Hun ijver is echter vergeefs. God leidt hen immers over een andere weg, de weg van de **beschouwing**. Dit is een heel andere weg dan de vroegere. Want de eerste is een weg van meditatie en overweging, terwijl de tweede niet binnen het bereik van de verbeelding of het redeneren valt. (N I 10 2)

Het komt eropaan te volharden in vertrouwen

Degenen die zich in die toestand bevinden, moeten zich troosten en geduldig **VOLHARDEN** en zich geen zorgen maken. Zij moeten op God vertrouwen die degenen niet verlaat die Hem met een eenvoudig en oprecht hart zoeken. Hij zal niet nalaten hun te geven wat nodig is op deze weg, totdat Hij hen opheft in het zuivere en heldere licht van de liefde. Dit zal God hun schenken door middel van de donkere nacht van de geest, wanneer zij waard zijn dat Hij hen daarin plaatst. (N I 10 3)

De juiste houding is rustig blijven in liefdevolle aandacht voor God

Hun houding in deze nacht van de zintuiglijkheid moet zijn: zich niet om overweging of meditatie bekommeren, want daarvoor is het nu geen tijd meer, maar hun ziel in **RUST** en kalmte laten, ook al lijkt het hun duidelijk dat zij niets doen en tijd verliezen, of al hebben zij de indruk dat zij vanwege hun zwakte geen zin hebben nu aan iets te denken. Zij doen immers al veel, wanneer zij geduldig blijven en in het gebed volharden zonder iets te doen. Het enige wat zij hier te doen hebben, is de ziel dan vrij te laten, ontlast en ontdaan van alle inzichten en gedachten, zonder zorg om wat zij zullen overdenken of overwegen. Zij moeten zich tevreden stellen met niets anders dan een **rustige, liefdevolle aandacht** voor God, zonder zorg en zonder inspanning, zonder verlangen ook om Hem te smaken of te voelen. Want al dat streven **verontrust** de ziel en verstoort die kalme **rust** en dat zoete **niets-doen** van de **beschouwing**, die hier geschonken wordt. (N I 10 4)

Men mag zich geen zorgen maken om de ogenschijnlijkheid inactiviteit

Al zou zij nog meer bedenkingen krijgen, dat zij namelijk haar tijd verliest en beter iets anders kon doen, omdat zij in het gebed toch niets kan doen of denken, dan moet zij dat verdragen en **rustig** blijven alsof het nergens anders om ging dan om haar op haar gemak te stellen en haar de vrijheid van geest te laten. Want als zij uit zichzelf iets wil doen met haar innerlijke vermogens, staat dit gelijk met de goederen van God te verstoren en ze verloren te doen gaan. Door die vrede en dat **NIETS-DOEN** van de ziel bevestigt en drukt God die goederen in haar. Het is ermee als wanneer een schilder bezig is met het schilderen of schetsen van een portret. Als men dan het gelaat beweegt, omdat men zelf ook graag iets doet, dan verhindert men de schilder iets te doen, en men stoort het werk dat hij aan het uitvoeren is. Wanneer de

ziel in deze toestand van vrede en innerlijk **niets-doen** wil blijven, zal elke activiteit, elke gehechtheid en elke aandacht die de ziel nog wil vasthouden, haar verstrooien en verontrusten, haar dorheid en leegte doen voelen in de zintuiglijkheid. Want hoe meer zij probeert te steunen op gevoel of inzicht, des te meer zal zij de afwezigheid daarvan gevoelen. Die afwezigheid kan immers langs deze weg niet meer aangevuld worden. (N I 10 5)

De inperkende activiteit van de vermogens wordt omzeild, God geeft zich helemaal

Daarom moet zo'n ziel er zich niet druk om maken, als zij de werking van de VERMOGENS moet missen. Integendeel, zij moet blij zijn dat zij ze gauw verliest, omdat zij dan de activiteit van de **ingestorte beschouwing**, die God haar bezig is te geven, overvloediger en vreedzamer ontvangt, als de vermogens ze niet storen. Het verlies van de activiteit der vermogens schept de ruimte voor een ontbranden en ontvlammen in liefde van de geest. Want dit brengt die donkere en geheimvolle **beschouwing** met zich mee; zij bevestigt het in de ziel. **Beschouwing** is immers niets anders dan een geheimvolle, vreedzame en **liefdevolle instorting** van God, die de ziel in de geest van liefde doet ontvlammen, als men er plaats voor maakt. Zo geeft zij het te verstaan in de volgende versregel, namelijk: 'In brand geraakt en radeloos van liefde.' (N I 10 6)

Eerst bemerkt men dit proces niet bij zichzelf, later wel

In het begin bemerkt men dit ontvlammen in liefde gewoonlijk niet. Want wegens de onreinheid van de natuur is het nog niet begonnen zich van de ziel meester te maken. Het kan ook een gevolg zijn van het feit dat de ziel in zichzelf nog geen ruimte schept voor dit ontvlammen, omdat zij het niet begrijpt, zoals wij gezegd hebben. Soms echter begint zij onmiddellijk zonder meer een zeker angstig verlangen naar God te voelen. Hoe meer dit toeneemt, des te meer gaat de ziel BEMERKEN dat zij ontroerd en ontvlamd wordt in liefde tot God, zonder dat zij weet of begrijpt hoe en waarvandaan die liefde en ontroering bij haar ontstaan. Zij ziet slechts die vlam en dat ontbranden soms zozeer in zich toenemen, dat zij met liefde-angst naar God verlangt. Als David zich in deze nacht bevindt, zegt hij dit van zichzelf met de volgende woorden: 'Doordat mijn hart ontvlamde – dit wil zeggen in de liefde van de **beschouwing** – veranderden ook mijn nieren' (Ps 72,11). Dit is: mijn verlangens naar zintuiglijke ontroeringen werden veranderd, van zintuiglijk leven werd het namelijk geestelijk leven. Dit betekent het verdorren en ophouden van al die verlangens waarover wij aan het spreken zijn. 'Ik echter werd, zo zegt hij, te niet gedaan en als tot niets teruggebracht en wist het niet.' Want zoals wij zeiden: de ziel bemerkt, zonder te weten waarlangs zij gaat, dat zij tot niets is teruggebracht met betrekking tot alle hemelse en aardse dingen die zij gewoon was te genieten. Zij ziet slechts dat zij van liefde vervuld is, en weet niet hoe. Omdat soms het ontvlammen in liefde sterk toeneemt in de geest, wordt haar angstig verlangen naar God in de ziel zo groot, dat zij de indruk heeft dat haar beenderen door die dorst uitdrogen, dat haar natuur kwijnt en haar warmte en kracht wegvloeien door de hevigheid van die liefdedorst. Want de ziel voelt dat die liefdedorst brandend is. Zo beschouwde en voelde David (Ps 41,3) het ook, toen hij zei: 'Mijn ziel dorst naar de levende God', dit wil zeggen: brandend was de dorst van mijn ziel. Omdat die dorst zo brandend is, kunnen wij zeggen dat zij sterft van dorst. Toch valt op te merken dat de hevigheid van die dorst niet blijft duren, maar slechts met tussenpozen voorkomt, ofschoon men altijd wel enige dorst voelt. (N I 11 1)

Deze transformatie is een kuur: de pijnlijke dorheid bevrijdt de liefde

Men moet er echter op letten, zoals ik hier in het begin al zei, dat men in de regel die liefde aanvankelijk niet voelt, maar wel de dorheid en leegte, waarover wij spreken. In plaats van die liefde welke later gaat ontbranden, is het resultaat van die dorheden en ontleding voor de ziel gewoonlijk kommer en zorg om God met een pijnlijke vrees Hem niet te dienen. In het oog van God is het een niet weinig aangenaam offer, als Hij de geest zo bezorgd en bekommerd ziet om zijn liefde. De geheimvolle **beschouwing** wordt door die zorg en kommer in de ziel gebracht, totdat mettertijd de zintuiglijkheid, dit is het zintuiglijk niveau, enigszins gereinigd is van de natuurlijke krachten en gehechtheden, en wel door middel van de

dorheid die deze **beschouwing** in haar teweeg bracht. Dan gaat in de geest die goddelijke liefde branden. Intussen echter is alles lijden in die donkere en dorre loutering van het verlangen. Het is als bij iemand die een KUUR ondergaat. De ziel wordt genezen van vele onvolmaaktheden en veel deugd wordt haar ingestort om haar geschikt te maken voor genoemde liefde, zoals wij nu bij de volgende versregel zullen zeggen: ‘En hoe had ik geluk!’ (N I 11 2)

Deze zware nacht is daarom in feite een groot geluk

God plaatst de ziel in deze nacht van de zintuiglijkheid om de zintuiglijkheid van het lager niveau te louteren, aan te passen, te onderwerpen en te verenigen met de geest. Dit doet Hij door haar in duister te hullen en met mediteren te doen ophouden, zoals Hij haar later om de geest te louteren en hem met God te verenigen, plaatst in de nacht van de geest, zoals wij later zullen zeggen. Daardoor verwerft de ziel (ook al heeft zij niet die indruk) zulke voordelen, dat zij het als een GELUK beschouwt, dat zij door genoemde nacht is weggekomen uit de strikken en banden van de zintuiglijkheid, het lager niveau. Zij zegt dan dit vers, namelijk: ‘En hoe had ik geluk!’ In verband daarmee moeten wij hier de voordelen opnoemen die de ziel in die nacht vindt en waarom zij het als een geluk beschouwt door die nacht te gaan. Al die voordelen vat de ziel samen in het volgende vers: ‘Ging ik eruit en niemand die ’t merkte.’ (N I 11 3)

Het is een bevrijding van de menselijke persoon uit zijn verslaving

Dit eruit gaan moet men opvatten als een gaan uit de onderwerping, waarin de ziel zich ten opzichte van het zintuiglijk niveau bevond bij het zoeken naar God. Dit had plaats door een activiteit die zo zwak, beperkt en gevaarlijk was als op dit lagere niveau het geval is. Ieder ogenblik immers struikelde zij door duizend onvolmaaktheden en domheden, zoals wij boven bij de zeven hoofdzonden hebben aangeduid. Van dit alles wordt zij nu BEVRIJD, doordat deze nacht alle genoegens in hemelse en aardse zaken uitdooft, alle redeneren verduistert en haar andere ontelbare weldaden geeft bij het verwerven van de deugden, zoals wij nu gaan zeggen. Het zal aangenaam zijn en een grote troost voor degene die deze weg bewandelt, als hij ziet hoe iets wat de ziel zo hard en moeilijk lijkt en zo tegenstrijdig aan de smaak van haar geest, zoveel goeds in haar bewerkt. Dit goed wordt verkregen, zoals wij zeiden, doordat de ziel met betrekking tot haar gehechtheid en activiteit via deze nacht zich van alle geschapen zaken losmaakt en de weg inslaat naar de eeuwige goederen. Dit is een groot geluk en voordeel, ten eerste omdat het een groot goed is, het verlangen naar en de gehechtheid aan alle dingen uit te doven, ten tweede omdat er maar heel weinigen zijn die er tegen kunnen en volharden, wanneer zij door die ‘nauwe poort’ binnengaan en beginnen aan de ‘smalle weg die naar het leven leidt’, zoals onze Zaligmaker zegt (Mt 7,14). Want de ‘nauwe poort’ is die nacht van de zintuiglijkheid. Hiervan wordt de ziel beroofd en ontbloot om steunden op het geloof door die poort te gaan, waaraan de zintuiglijkheid vreemd is, en om daarna verder te gaan over de smalle weg. Deze weg is de tweede nacht, de nacht van de geest, die de ziel dan ingaat om in zuiver geloof naar God te gaan. Dit zuiver geloof is het middel waardoor de ziel met God verenigd wordt. Omdat die weg zo smal, donker en verschrikkelijk is (want wat duisternis en wederwaardigheden betreft is hij niet te vergelijken met deze nacht van de zintuiglijkheid, zoals wij daar zullen zeggen), zijn er nog veel minder die die weg volgen. Maar de resultaten zijn dan ook onvergelijkelijk veel groter dan die van deze weg. Hierover zullen wij nu zo kort mogelijk iets gaan zeggen, om dan over te gaan tot de tweede nacht. (N I 11 4)

Deze bevrijding wordt als diepste vreugde ervaren

Deze nacht en loutering van het verlangen, zo gelukkig voor de ziel, bezorgt haar veel goed en winst. (Weliswaar heeft zij eerder de indruk dat haar dit ontnomen wordt, zoals wij gezegd hebben.) Abraham richtte een groot feest aan, toen zijn zoon Isaäk van de borst werd afgenomen (Gen 21,8). Zo VERHEUGT zich ook de hemel, als God deze ziel, van de windselen bevrijd, uit zijn armen neerzet en op eigen benen laat staan, als Hij haar speent en het zachte, zoete voedsel van de kinderen afneemt en het brood met de korst laat eten. De ziel begint dat brood van de sterken te smaken, dat in deze dorheid en duisternis van de

zintuiglijkheid aan de geest wordt gegeven, die, beroofd van de sappen der zintuiglijkheid, dor is. Onder deze toestand verstaan wij de **ingestorte beschouwing**, zoals wij gezegd hebben. (N I 12 1)

Dit louteringsproces brengt de duisternis in de mens naar boven en leidt tot zelfkennis

De eerste en voornaamste winst die de dorre en donkere nacht van de **beschouwing** oplevert, is de KENNIS VAN ZICHZELF en van de eigen ellende. Want behalve dat alle gunsten die God de ziel verleent, gewoonlijk met deze **kennis** samengaan, doen die dorheid en leegte van de vermogens in tegenstelling tot de overvloed die zij vroeger gevoelde, samen met de moeite die zij nu ondervindt in het goede, haar de eigen aardsheid en ellende kennen. In deze periode van haar voorspoed vermocht zij deze niet te zien. Een goed voorbeeld hiervan is te vinden in Exodus (33,5). Omdat God de kinderen van Israël wilde vernederen en tot zelfkennis brengen, beval Hij hun de feestkleding en sieraden, waarmee zij zich gewoonlijk in de woestijn opsmukten, af te leggen en uit te trekken. Daarom zei Hij: 'Leg van nu af alle feestkleding af en trekt gewone werkkleren aan, opdat gij moogt weten welke behandeling gij verdient.' Dit betekent zoveel als: Omdat de kleding die gij draagt, een kleding is voor feest en blijdschap, is het een aanleiding om u niet zo aards te achten als gij zijt. Trekt daarom die kleding uit, opdat ge bij het zien van uw werkkleding in het vervolg moogt begrijpen dat gij niet méér waard zijt en opdat gij erkennen moogt wie gij zijt. Daaruit leert de ziel haar ware ellende kennen, die zij vroeger niet kende. Want in die periode, toen zij rondging als op een feest, was zij meer voldaan en tevreden, omdat zij in God veel smaak, troost en steun vond. Zij had namelijk de indruk dat zij God enigszins diende. Al bracht zij dit voor zichzelf ook niet tot uitdrukking, toch lag dat wel enigszins besloten in de voldoening die dit genot haar opleverde. Gestoken echter in de werkkleding van dorheid en verlatenheid, terwijl haar vroeger licht verduisterd is, heeft zij in waarheid meer licht in die zo uitmuntende en noodzakelijke deugd van zelfkennis. Hierdoor beschouwt zij zichzelf als niets en vindt zij geen enkele voldoening in zichzelf. Zij ziet immers dat zij uit zichzelf niets doet en tot niets in staat is. God echter waardeert haar geringe zelfvoldoening en haar smart, dat zij God niet dient, meer dan alle vroegere prestaties die de ziel toen verrichtte en de genoegens die zij genoot. Hoe groot zij ook waren, zij waren voor haar toch maar gelegenheden tot veel onvolmaaktheid en onwetendheid. De winst die deze kleding der dorheid haar heeft opgeleverd, houdt niet alleen in wat wij gezegd hebben, maar ook wat wij nog zullen zeggen en nog veel meer wat niet gezegd wordt. De bron en oorsprong van die winst is immers de zelfkennis. (N I 12 2)

Dit louteringsproces maakt gevoeliger en eerbiediger jegens God

Op de eerste plaats komt daaruit voor de ziel de volgende winst voort. Zij gaat fatsoenlijker en HOFFELIJKER met God om. Zo moet men altijd met de Allerhoogste omgaan. In haar overvloed van genoegens en troost deed zij dat niet. Want die heerlijke smaak die zij proefde, maakte haar verlangen naar God vrijmoediger dan goed was, onbeleefder en oneerbiediger. Dit was ook het geval met Mozes (Ex 3,2-6), toen deze bemerkte dat God tot hem sprak. Verblind door dat genot en verlangen zou hij het zonder verder nadenken gewaagd hebben te naderen, als God hem niet bevolen had te blijven staan en zijn schoeisel los te maken. Dit duidt de eerbied en bescheidenheid aan van het verlangen, waarmee men met God moet omgaan. Toen Mozes dan ook aan dit bevel gehoorzaamde, werd hij daardoor zo wijs en omzichtig, dat hij volgens het woord van de Heilige Schrift niet alleen niet durfde naderen, maar 'het zelfs niet waagde op te zien'. Want na het schoeisel van zijn verlangens en genoegens te hebben afgelegd, erkende hij eerlijk zijn ellende voor God. Want in die toestand moest hij luisteren naar het woord van God. Hetzelfde was het geval met de voorbereiding die God aan Job gaf om met Hem te kunnen spreken. Zij bestond niet in die genoegens en roem, waarover Job zelf daar spreekt en die hij gewoonlijk bij zijn God vond. Zij bestond in het feit dat Hij hem naakt op een mesthoop plaatste, verlaten en zelfs vervolgd door zijn vrienden, vol angst en bitterheid, de grond bezaaid met wormen. In zo'n toestand gewaardigde Zich de allerhoogste God, 'die de arme uit het slijk opheft' (Ps 112,7), tot hem neer te dalen en van aangezicht tot aangezicht met hem te spreken. Hij legde de diepste diepten van zijn wijsheid voor hem open. Dit had Hij vroeger in de periode van voorspoed nooit gedaan. (N I 12 3)

Deze vorm van gebed leidt tot wijsheid en kennis

En zo moeten wij nog de aandacht vestigen op een andere voortreffelijke winst in deze nacht en dorheid van het zintuiglijk streefvermogen, omdat wij hier gekomen zijn op het juiste punt. Zij bestaat hierin dat in die donkere nacht van het streefvermogen God de ziel verlicht (opdat het woord van de Profeet vervuld wordt die zegt: ‘Uw licht zal lichten in de duisternis’ Jes 58,10). Hij doet dit niet alleen door haar inzicht te geven in haar eigen aardseheid en ellende, zoals wij gezegd hebben, maar ook door haar INZICHT te geven in zijn grootheid en verhevenheid. Want niet alleen zijn de verlangens en de genoegens en het steunen op de zinnen uitgedoofd, zodat het verstand nu zuiver en vrij is om de waarheid te begrijpen. (Zintuiglijke smaak en verlangens, zelfs naar geestelijke dingen, verduisteren immers en belemmeren de geest.) Niet alleen wordt door die benauwenis en dorheid van de zintuiglijkheid het verstand verlicht en verlevendigd; zo zegt Jesaja (28,19): ‘Door kwelling begrijpt men God’: want de ziel moet juist leeg en ontlast zijn om Gods invloed te ondergaan. Niet alleen worden deze uitwerkselen voortgebracht, maar door middel van deze donkere en dorre nacht van de **beschouwing** onderricht God haar bovendien, zoals wij gezegd hebben, op bovennatuurlijke wijze in zijn goddelijke wijsheid. Dit deed Hij niet door de smakelijke genoegens van vroeger. (N I 12 4)

Tot deze ware kennis van God vormt het methodische bidden geen voorbereiding

Dit geeft dezelfde profeet Jesaja (28,9) ook zeer juist te verstaan met de woorden: ‘Wie is het die God zal onderwijzen in zijn wetenschap, en wie zal Hij doen begrijpen wat hij hoort?’ Hij antwoordt: ‘Degenen die van melk gespeend zijn en aan de borst ontwend.’ Daarmee geeft hij te kennen dat de eerste melk van geestelijke zoetheid geen VOORBEREIDING vormt voor die goddelijke invloed. Evenmin wordt deze voorbereiding gevormd door de genoten steun van de borst: de genotvolle overwegingen met de zintuiglijke vermogens, waarvan de ziel genoot. Die voorbereiding wordt gevormd door het ontberen van het een en het zich-losmaken van het ander. Want om God te horen moet de ziel recht overeind staan, zonder steun van het gevoel en de zintuiglijkheid, zoals de Profeet (Hab. 2,1) van zichzelf zegt met de woorden: ‘Ik zal op mijn wachtpost recht overeind gaan staan’ – dit is zonder steun van het streefvermogen – ‘en ik zal op mijn plaats blijven staan’ – dit is: ik zal niet rondlopen met mijn zintuiglijkheid om te kijken, dit is om te horen wat mij van Godswege gezegd wordt. Zo weten wij al hoe uit deze dorre nacht op de eerste plaats zelfkennis voortspruit. Daaruit komt dan weer als uit haar fundament de kennis van God voort. Daarom zei de heilige Augustinus tot God: ‘Moge ik mijzelf kennen, o Heer, en ik zal U kennen.’ Want men kent juist, zoals de filosofen zeggen, het ene uiterste door het andere. (N I 12 5)

Het contemplatieve gebed is de eigenlijke kennis van God, alle weten transcenderend

Om nog duidelijker de uitwerking te laten zien, die deze nacht van de zintuiglijkheid door zijn dorheid en verlatenheid vertoont, om meer kans te geven aan het licht dat de ziel hier van God ontvangt, zullen wij David (Ps 62,3) citeren. Hij geeft immers goed aan hoe groot de kracht is, die deze nacht schenkt voor die verheven **GODSKENNIS**. Hij zegt het volgende: ‘In een eenzaam land, zonder water, dor en zonder weg, ben ik voor U verschenen om uw macht en heerlijkheid te kunnen zien.’ Het is wonderlijk dat David hier niet te verstaan geeft dat de geestelijke geneugten en talrijke genoegens, die hij gehad heeft, voor hem een voorbereiding en een middel waren om de heerlijkheid van God te kennen. Die voorbereiding werd gevormd door het feit dat het zintuiglijk niveau dor en zonder steun was. Dit wordt hier immers verstaan onder ‘dor en eenzaam land’. Het is ook verwonderlijk dat hij niet zegt dat de goddelijke begrippen en redeneringen, waarvan hij zich zo vaak bediend had, een weg zijn om de macht van God te ervaren en te zien. Die voorbereiding werd gevormd door de onmacht om zijn gedachten op God te richten en niet door het voortgaan met overwegen door middel van fantasiebeschouwingen. Dit wordt hier aangeduid door ‘het land zonder weg’. Zo is dus die donkere nacht met zijn dorheid en leegte het middel om God en zichzelf te kennen. Weliswaar gebeurt het nog niet met de volheid en overvloed van geest als in de tweede nacht, die van de geest. Dit kennen is immers als het ware het begin van die volle **kennis**. (N I 12 6)

De contemplatieve loutering leidt tot nederigheid

Uit de dorheid en leegte van die nacht van het streefvermogen haalt de ziel ook de geestelijke OOTMOED. Dit is de deugd die het tegendeel vormt van de eerste hoofdzonde, die wij geestelijke hoogmoed noemden. Door die ootmoed, welke zij verwerft door genoemde zelfkennis wordt de ziel gereinigd van alle onvolmaaktheden, waarin zij ten tijde van haar voorspoed viel met betrekking tot die ondeugd van hoogmoed. Nu zij zich zo dor en ellendig ziet, kan zij immers niet bij wijze van eerste opwelling zoals vroeger de indruk hebben dat het haar beter gaat dan anderen of dat zij hen overtreft. Integendeel, zij weet dat de anderen beter zijn. (N I 12 7)

De contemplatieve loutering leidt ook tot de ware naastenliefde

Hieruit ontstaat LIEFDE TOT DE NAASTEN. Nu waardeert zij hen immers; zij veroordeelt hen niet meer zoals zij vroeger gewoon was te doen, toen zij zichzelf vol ijver zag en de anderen niet. Zij kent nu alleen haar ellende en houdt die zo zeer voor ogen, dat deze haar niet toelaat noch de gelegenheid geeft haar ogen op iemand anders te richten. Als David zich in deze nacht bevindt, drukt hij dit op bewonderenswaardige wijze uit in de woorden: 'Ik ben stom geworden en vernederd; ik heb gezwegen over het goede en mijn smart werd hernieuwd' (Ps 38,3). Hij zegt dit omdat hij de indruk had dat het goede van zijn ziel helemaal verdwenen was. Niet enkel had of vond hij geen woorden meer voor zijn eigen goed, maar door de pijnlijke kennis van zijn eigen ellende bleef hij ook als met stomheid geslagen voor het goed van anderen. (N I 12 8)

Deze nachtervaring maakt ook beschikbaar

Ook wordt men onderdanig en GEHOORZAAM op de geestelijke weg. Omdat men zich zo vol ellende ziet, luistert men niet alleen naar wat onderwezen wordt, maar men verlangt er zelfs naar dat iemand, wie dan ook, de weg wijst en zegt wat men moet doen. Men verliest het aanmatigend gevoel dat men ten tijde van voorspoed soms had. Tenslotte worden onderweg alle overige onvolmaaktheden die wij boven aanhaalden met betrekking tot de eerste hoofdzonde, de geestelijke hoogmoed, weggevaagd. (N I 12 9)

De contemplatie leidt tot een houding van onthecht-zijn

Ook met betrekking tot de onvolmaaktheden die de ziel in de geestelijke gierigheid bezat, wordt zij nu in die dorre en donkere nacht ten goede veranderd. Door die gierigheid verlangde zij nu eens deze, dan weer die geestelijke dingen. Noch door het een noch door het ander werd de ziel voldaan. Dit was een gevolg van haar verlangen en van het genot dat zij in die dingen vond. Nu vindt zij daarin niet meer de vroegere smaak en voldoening; eerder stoot zij op smakeloosheid en kwelling. Daarom maakt zij er een zo matig gebruik van, dat zij nu eerder door te weinig in gebreke zou kunnen blijven dan door te veel zoals vroeger. (Maar gewoonlijk geeft God aan degenen die Hij in die nacht plaatst, nederige bereidwilligheid om zelfs met tegenzin alleen voor God te doen wat men hun beveelt.) Zij ONTHECHTEN zich aan veel, omdat zij er geen smaak in vinden. (N I 13 1)

Het contemplatieve gebed zuivert ook de menselijke affectiviteit

Ook met betrekking tot de geestelijke ONKUISHEID ziet men duidelijk dat zij door die dorheid en afkeer van de zintuiglijkheid die de ziel nu in geestelijke dingen vindt, bevrijd wordt van die onzuiverheden welke wij daar opnoemden. Gewoonlijk kwamen deze immers voort, zoals wij zeiden, uit het genot van de geest dat zijn weerslag had op de zintuiglijkheid. (N I 13 2)

Deze contemplatieve ervaring bevrijdt ook van geestelijke hebzucht

Wat betreft de onvolmaaktheden met betrekking tot de vierde hoofdzonde, de geestelijke ONMATIGHEID: ook hiervan wordt de ziel in die donkere nacht bevrijd. Die onvolmaaktheden kunt ge daar naslaan, hoewel ze daar ook niet alle genoemd zijn; zij zijn immers ontelbaar. Ik zal ze hier dus niet aanhalen, omdat ik wilde eindigen met deze nacht, om over te gaan naar de tweede. Daarover heb ik iets belangrijks

te zeggen en te leren. Buiten al de opgenoemde voordelen die de ziel in deze nacht ten deel vallen, zijn er nog ontelbare andere. Om enig inzicht te krijgen in de voordelen met betrekking tot de geestelijke gulzigheid, moge ik volstaan met te zeggen dat de ziel bevrijd wordt van alle onvolmaaktheden die ik boven heb opgenoemd. Zelfs wordt zij bevrijd van nog meer en nog grotere kwalen en van al dat vieze en afschuwelijke dat daar niet beschreven wordt. Velen zijn daarin gevallen, zoals wij ondervonden hebben, omdat zij hun streefvermogen in die geestelijke onmatigheid niet hervormd hebben. God houdt nu in die dorre en donkere nacht, waarin Hij de ziel plaatst, haar begeerlijkheid in bedwang en beteugelt haar verlangen. Hij doet dit zo dat deze geen voedsel meer vinden in het waarneembare genot of in de smaak in iets van hierboven of van hierbeneden. En daarmee gaat Hij op deze wijze door, totdat de ziel met betrekking tot haar begeerlijkheid en verlangen onderworpen, hervormd en teruggedrongen is. Zij verliest dan de kracht van haar hartstochten en begeerlijkheid en wordt steriel, omdat zij zich niet meer van dat genot bedient. Het gaat ermee als met de melkklieren in de borst: zij drogen uit als de borst niet meer gewoon is melk te geven. Wanneer de verlangens van de ziel zo uitgedroogd zijn, volgen behalve de genoemde voordelen nog andere wonderbare voordelen door middel van deze geestelijke matigheid. Als immers de verlangens en begeerten tot **rust** zijn gebracht, leeft de ziel in geestelijke vrede en **rust**. Want waar haar verlangen en begeerte niet meer heersen, is geen verwarring meer, maar **rust** en goddelijke troost. (N I 13 3)

Men wordt gevoelig voor God, denkt altijd aan Hem

Hieruit volgt het tweede voordeel, namelijk dat zij gewoonlijk aan GOD denkt, angstig vrezend achteruit te gaan op de geestelijke weg, zoals wij dat gezegd hebben. Dit is een groot voordeel. Het behoort niet tot de geringste in die dorheid en loutering van het verlangen. De ziel wordt immers gelouterd en gezuiverd van de onvolmaaktheden die haar door de verlangens en neigingen aankleefden. Deze onvolmaaktheden stompden de ziel immers al uit zichzelf af en verblinden haar. (N I 13 4)

Deze contemplatieve ervaring helpt ook de goede levenshoudingen te ontplooiën

Nog een ander zeer groot voordeel voor de ziel is in deze nacht gelegen. Zij brengt immers de DEUGDEN samen in praktijk: geduld samen met lankmoedigheid bijvoorbeeld. Deze worden terdege in praktijk gebracht bij die leegte en dorheid, doordat men gelaten volhardt in de geestelijke oefeningen zonder troost en zonder smaak. De liefde tot God wordt in praktijk gebracht, omdat men niet meer bewogen wordt door de verlokkelijke en aantrekkelijke smaak die men in het werk vindt, maar enkel door God. Hier wordt ook de deugd van sterkte in praktijk gebracht, want bij de moeilijkheden en afkeer die men in het werken vindt, put men kracht uit de zwakheid en zo wordt men sterk. Tenslotte brengt de ziel tijdens die dorheid alle deugden in praktijk, de goddelijke zowel als de hoofd- en zedelijke deugden, en dit op lichamenlijk en geestelijk niveau. (N I 13 5)

Getuigenissen daarvan in de Psalmen

De ziel verwerft in die nacht die vier genoemde voordelen, namelijk: vredige geneugte, een voortdurend zorgvol denken aan God, zuiverheid en reinheid van ziel en de praktijk van de deugden die wij just hebben opgenoemd. Dit zegt ons DAVID (Ps 76,4), omdat hijzelf het heeft meegemaakt, toen hij zich in deze nacht bevond. Hij doet dit met deze woorden: 'Mijn ziel weigerde getroost te worden; ik dacht aan God en vond troost; ik spande mij in en mijn geest bezweek.' En vervolgens zegt hij (Ps 76,7): 'Des nachts overwoog ik in mijn hart; ik spande mij in, ik veegde en reinigde mijn geest', namelijk van alle genegenheden. (N I 13 6)

Men wordt er zachtmoedig door

Ook met betrekking tot de onvolmaaktheden van de drie andere geestelijke gebreken die wij daar opnoemden: toorn, afgunst en traagheid, wordt ze ziel in die dorheid van het streefvermogen gereinigd. Zij verwerft de tegenovergestelde deugden. ZACHT geworden en vernederd door die dorheid en de moeilijkheden, door de andere beproevingen en wederwaardigheden, waarin God haar achtereenvolgens

in deze nacht beproeft, wordt zij handelbaar voor God en zichzelf en de naaste. Zij maakt zich dus niet meer zo overdreven kwaad op zichzelf over haar eigen fouten noch op de naaste over diens fouten; en ook tegenover God is zij niet meer ontevreden en valt zij niet uit in onbetamelijke klachten, als Hij niet onmiddellijk voor haar gereed staat. (N I 13 7)

De contemplatie neemt alle jaloersheid uit het hart weg

Wat de AFGUNST betreft: nu krijgt zij ook liefde voor anderen, want als er nog enige afgunst is, is die niet verkeerd zoals vroeger, toen het haar pijn deed dat anderen boven haar gesteld werden en haar overtroffen. Nu geeft zij zelf anderen de voorrang, omdat zij zichzelf in zo'n toestand van ellende ziet. Haar naijver, als zij die heeft, is nu deugdzaam, omdat zij verlangt hen na te volgen, wat grote deugd is. (N I 13 8)

De contemplatie maakt zeer bedrijvig

Evenmin zijn de TRAAGHEID en tegenzin die zij nu in geestelijke zaken heeft, verkeerd zoals dat vroeger het geval was. Vroeger kwamen zij immers voort uit het geestelijk genot dat zij soms genoot en waarnaar zij streefde, als zij het niet vond. Nu echter komt die tegenzin niet vanwege het weinige genot; want God heeft haar in deze loutering van het verlangen de smaak in dat alles ontnomen. (N I 13 9)

Soms worden binnen het contemplatieve gebed sterke godservaringen meegedeeld

Behalve de hier genoemde voordelen ontvangt zij nog ontelbare andere voordelen door middel van deze dorre **beschouwing**. Want temidden van die dorheid en benauwenis deelt God aan de ziel menigmaal, wanneer zij er het minst aan denkt, een geestelijke zoetheid mee en een zuivere liefde en soms zeer tere, geestelijke **MEDEDELINGEN**, waarvan elk meer voordeel brengt en groter waarde heeft dan alles wat zij vroeger genoot. In het begin denkt de ziel daar niet zo over, omdat die geestelijke invloed, die hier wordt meegedeeld, heel teer is en niet door de zintuiglijkheid wordt waargenomen. (N I 13 10)

De contemplatie is een ervaring van vrijheid

Naarmate de ziel zich hier van de zintuiglijke gehechtheden en verlangens reinigt, verkrijgt zij de **VRIJHEID** van geest, waarin zij de twaalf vruchten van de Heilige Geest oogst. Ook wordt zij hier op wonderbare wijze bevrijd uit de handen van de drie vijanden, de wereld, de duivel en het vlees. Want omdat het zintuiglijk genot en de smaak in de dingen verdwijnen, heeft noch duivel noch wereld noch zinnelijkheid wapens of kracht tegen de geest. (N I 13 11)

De contemplatie vervult van zuivere godsliefde

Deze dorheid doet de ziel in zuivere **LIEFDE TOT GOD** voortgaan. Want zij wordt niet meer tot activiteit aangezet door de smaak en het genot van het werk. Dat was misschien nog het geval toen zij genoegens smaakte. Het enige dat haar nu nog aanzet, is het genoeg dat zij God verschaft. Zij wordt niet meer verwaand of zelfvoldaan, zoals dat misschien haar gewoonte was in de tijd van voorspoed. Integendeel, zij wordt huiverig en bang voor zichzelf, omdat zij in zichzelf geen enkele voldoening vindt. Hierin bestaat de heilige vrees die de deugden behoedt en vermeerdert. Ook dooft die dorheid de begeerten en de natuurlijke heftigheid, zoals ook gezegd werd. Want als God de ziel niet af en toe van zijn kant enige voldoening instortte, zou zij maar zelden plezier en voelbare troost vinden door haar ijver bij een of ander werk of geestelijke oefening, zoals wij reeds gezegd hebben. (N I 13 12)

Men wil dienstbaar zijn aan God

In deze dorre nacht vermeederen ook de zorg en het angstig verlangen om God te **DIENEN**. Want omdat de borsten van de zinnelijkheid uitdrogen, waaraan zij haar verlangens, die zij naliep, koesterde en voedde, blijft alleen over, dor en naakt, het angstig verlangen om God te dienen. Dit is heel welgevallig aan God. Het is zoals David (Ps 50,19) zegt: 'Een angstig bezorgde geest betekent een offergave voor God.' (N I 13 13)

De contemplatie maakt diepgelukkig

De ziel erkent dus dat zij uit de dorre loutering, welke zij onderging, grote en kostbare voordelen putte en verkreeg, zoals wij hier hebben uitgelegd. Daarom beweert zij niet te veel als zij in de strofe, die wij nu verklaren, het volgende vers zegt: ‘En hoe had ik GELUK! – Ik ging eruit en niemand die ’t merkte.’ Dit wil zeggen: ik ontkwam uit de strikken en de onderdrukking van de zintuiglijke verlangens en gehechtheden zonder opgemerkt te zijn, dit is zonder dat genoemde drie vijanden het mij konden beletten. Deze verstrikken de ziel, zoals wij zeiden, in verlangens en genoegens als in netten. Zij hielden haar vast, zodat zij niet uit zichzelf wekomt, de vrijheid van de liefde Gods tegemoet. Zonder deze netten zouden zij de ziel niet kunnen bestrijden, zoals wij al gezegd hebben. (N I 13 14)

Men treedt in dit gebed een andere levensfase binnen, van gratuïete liefde

Door voortdurende versterving zijn de vier hartstochten van de ziel, namelijk vreugde, droefheid, hoop en vrees, tot **rust** gekomen; de natuurlijke verlangens in de zinnelijkheid zijn door de aanhoudende dorheid in slaap gebracht; het harmonisch samenwerken met de zinnen en de innerlijke vermogens bij de oefeningen van de overweging heeft opgehouden, zoals wij dat verklaard hebben. Met dit alles worden de bevolking en de bewoners van het lagere niveau van de ziel aangeduid, die zij hier beschouwt zoals een eigenaar zijn huis, met de woorden: ‘Want mijn huis lag reeds te slapen.’ Terwijl het huis van de zinnelijkheid al ligt te slapen, als uitgestorven is, de hartstochten uitgedoofd zijn, de verlangens tot **rust** en in slaap gebracht door middel van die gelukkige nacht der zintuiglijke loutering, is de ziel uitgegaan om de WEG VAN DE GEEST op te gaan. Dit is de weg van degenen die vooruitgaan en reeds gevorderd zijn. Met een andere naam wordt hij ook de weg van de verlichting of de weg van de **ingestorte beschouwing** genoemd. Door deze **beschouwing** voedt en verkwikt God uit Zichzelf de ziel, zonder dat de ziel zelf redeneert of op actieve wijze helpt. (N I 13 15)

2. BESTIJGING VAN DE BERG KARMEL: GELUKKIGE EENZAAMHEID

Fase en perspectief 2:

Het contemplatief gebed als genietende eenheidservaring

Om tot God te naderen moet men loskomen van al het vergankelijke

Alvorens te spreken over de visioenen van de verbeeldingskracht, die gewoonlijk op bovennatuurlijke wijze plaatsvinden in dat innerlijk zintuig dat wij verbeeldingsvermogen of fantasie noemen, moeten wij – willen wij ordelijk te werk gaan – eerst spreken over de natuurlijke waarnemingen van datzelfde innerlijk-lichamelijke zintuig. Dit moeten wij doen om van het mindere naar het meerdere te gaan, van het meer uiterlijke naar het meer innerlijke, totdat wij komen bij de hoogste **ingekeerdheid**, waarin deze ziel verenigd wordt met God. Tot nu toe hebben wij deze volgorde in acht genomen. Wij hebben immers eerst gesproken over het ONTDOEN van de uitwendige zintuigen van de natuurlijke waarnemingen der objecten en bijgevolg van de natuurlijke krachten der verlangens. Dat gebeurde in het eerste boek, waar wij spraken over de nacht van de zinnen. Daarna begonnen wij diezelfde zintuigen te ontdoen van de uitwendige bovennatuurlijke waarnemingen, die plaatsgrijpen in de uitwendige zintuigen – dat deden wij in het vorige hoofdstuk – om zo de ziel in de nacht van de geest binnen te leiden. (B II 12 1)

In het methodische bidden gebruiken we onze vergankelijkheid om God te be-grijpen

In dit tweede boek hebben wij op de eerste plaats te doen met de innerlijk-lichamelijke zintuiglijkheid, dit is met het verbeeldingsvermogen en de fantasie. Daaruit moeten wij eveneens alle voorstellingen en waarnemingen van de VERBEELDINGSKRACHT verwijderen, die er op natuurlijke wijze in kunnen komen. Wij moeten bewijzen dat de ziel onmogelijk tot de vereniging met God kan komen voordat haar activiteit

in dezen ophoudt. Dergelijke **mededelingen** kunnen immers geen eigen en naaste middel zijn tot zo'n vereniging. (B II 12 2)

Niet-mystiek bidden is bidden met een beeld, dat niet met God zelf verenigt

Men dient nu te weten dat de zintuigen, waarover wij hier in het bijzonder spreken, de twee innerlijk-lichamelijke zintuigen zijn, die wij het verbeeldingsvermogen en de fantasie noemen. Gewoonlijk maken zij gebruik van elkanders diensten. Het ene immers redeneert door beelden te vormen, het andere geeft vorm aan de verbeelding of maakt een fantasievoorstelling van het verbeelde. Voor onze opzet is het hetzelfde of we over het een of over het ander spreken. Als wij ze dus niet ieder afzonderlijk noemen, dan wordt verondersteld dat men het begrijpt in de zin die wij er hier van gegeven hebben. Daarvandaan dat alles wat deze zintuigen kunnen opnemen of bewerken, verbeeldingen en fantasieën genoemd worden, dit wil zeggen vormen die zich in een lichamenlijk **BEELD** of lichamenlijke gestalte aan deze zintuigen voordoen. Zij kunnen in twee soorten voorkomen: sommige zijn bovennatuurlijk; deze kunnen zich zonder activiteit van de zintuigen passief aan deze zintuigen tegenwoordig stellen, en ze doen dit ook metterdaad. Deze noemen wij verbeeldingsvisioenen-langs-bovennatuurlijke-weg. Hierover moeten wij later spreken. Andere zijn natuurlijk. Het zijn de verbeeldingen die de verbeeldingskracht door haar eigen bekwaamheid actief door haar eigen werkzaamheid in zich kan voortbrengen onder het uiterlijk van gestalten, voorstellingen en beelden. Tot deze beide vermogens nu behoort de meditatie. Deze is een redenerende act door middel van beelden, gestalten en voorstellingen. Die worden gemaakt en verbeeld door de genoemde zintuigen: bijvoorbeeld men stelt zich Christus voor aan het kruis of aan de geselkolom of in een andere episode uit zijn lijden; of men stelt zich God voor in grote majesteit op zijn troon of men beschouwt en verbeeldt zich de heerlijkheid als een zeer schoon licht enzovoort; en op dezelfde manier alle andere hetzij goddelijke hetzij menselijke dingen die binnen het bereik van de verbeeldingskracht kunnen vallen. Al deze verbeeldingen moeten uit de ziel verwijderd worden. Dit moet gebeuren doordat men haar met betrekking tot dit zintuig in het duister laat, zodat zij tot de vereniging met God kan komen. Die verbeeldingen kunnen immers in geen enkele verhouding als naaste middel tot GOD staan. Zij kunnen dit net zo min als de lichamenlijke waarnemingen, die het voorwerp uitmaken van de vijf uitwendige zintuigen. (B II 12 3)

Het methodische bidden kan niet verenigen met God

De reden hiervan is de volgende. De verbeeldingskracht kan geen dingen maken of verbeelden behalve die welke ze met de uitwendige zintuigen heeft waargenomen, namelijk: gezien met de ogen, gehoord met de oren enzovoort; of hoogstens kan ze dingen samenstellen die lijken op wat ze gezien, gehoord of waargenomen heeft. Deze bereiken echter geen hogere en zelfs niet eens zo'n hoge graad van zijn als die welke zij door de genoemde zintuigen waarnam. Al stelt zij zich immers paleizen van parels voor of bergen van goud, omdat zij goud en parels gezien heeft, dan is dat alles in feite minder dan het werkelijke zijn van een beetje goud of een parel, ook al is het wat omvang en samenstelling betreft in de verbeelding méér. Daarom kunnen alle geschapen dingen, zoals reeds gezegd werd, in geen enkele verhouding staan tot het zijn van God. Hieruit volgt dat alles wat men zich naar gelijkenis van de geschapen dingen verbeeldt, niet kan dienen als naaste **MIDDEL TOT DE VERENIGING** met Hem. Veeleer het tegenovergestelde, zoals wij gezegd hebben. (B II 12 4)

Het methodische bidden is enkel maar dienstbaar om Hem te naderen

Wie zich dus God verbeelden onder de voorstelling van een of ander schepsel of als een groot vuur of een schitterend licht, of onder onverschillig welke andere gestalte, en menen dat iets daarvan op Hem zou lijken, blijven heel ver van Hem verwijderd. Deze overdenkingen en gestalten en wijzen van mediteren zijn weliswaar noodzakelijk voor de beginnelingen om de ziel via de zintuiglijkheid in liefde te ontsteken en te voeden, zoals wij later nog zullen zeggen. En zo zijn ze hun van **DIENST** als verwijderde middelen tot de vereniging met God. Gewoonlijk moeten de zielen hier doorheen om tot het eindpunt en het verblijf van de geestelijke **rust** te komen. Maar dit moet zo gebeuren dat zij er doorheen gaan en er niet in blijven

steken. Op deze wijze zouden zij immers nooit het eindpunt bereiken. Want dat is niet gelijk aan de verwijderde middelen en heeft daar niets mee te maken. Het is daarmee als met de treden van de trap: deze hebben niets te maken met het eindpunt, het bovenvertrek; zij zijn slechts middelen om er te komen. Wanneer iemand die naar boven gaat, de treden niet achter zich laat totdat er geen meer overblijft, maar op één ervan wil blijven staan, dan zal hij nooit aankomen of opstijgen tot het heldere en behaaglijke vertrek daar aan het eind. Wanneer de ziel dus in dit leven tot de vereniging met die hoogste **rust** en dat hoogste goed wil komen, dan moet zij door alle graden van overwegingen, gestalten en inzichten volledig heengaan. Zij hebben immers niet de minste gelijkenis met en staan in geen verhouding tot het einddoel waar zij naar toe gaan, namelijk God. Daarom zegt Sint-Paulus in de Handelingen van de Apostelen (17,29): ‘Wij moeten het goddelijke niet waarden of schatten als gelijkend op goud of zilver of op kunstig gebeeldhouwde steen, of op wat een mens met zijn verbeelding kan tot stand brengen.’ (B II 12 5)

Op een bepaald punt van de gebedsontwikkeling moet elke methode losgelaten worden

Groot is dus de vergissing van veel geestelijke personen die er zich op hebben toegelegd door beelden, gestalten en meditatie tot God te komen. Dat is goed voor beginners. Als God hun aandacht nu op een meer geestelijke, innerlijke en onzichtbare rijkdom wil richten door het genotvolle sap van de redenerende meditatie van hen weg te nemen, dan komen zij er niet mee klaar, en dan durven noch kunnen zij zich **LOSMAKEN** uit deze handzame methodes waaraan zij gewoon zijn en die houvast geven. Daarom geven zij zich alle moeite deze vast te houden, omdat zij zoals vroeger willen verder gaan met nadenken en mediteren over voorstellingen, in de mening dat dit steeds zo moet zijn. Zij spannen zich daar zeer voor in, maar vinden weinig of geen sappig voedsel. Eerder groeien en nemen de dorheid, vermoeidheid en **onrust** van de ziel toe naarmate zij zich meer inspannen voor dat eerstgenoemde sappige voedsel. Nu is het echter uitgesloten dat zij dit kunnen vinden op die eerste manier. Want de ziel vindt, zoals wij gezegd hebben, geen genot meer in dit zinnelijk voedsel, maar wel in een ander, veel fijner, veel innerlijker en minder zinnelijk. Dit bestaat niet hierin dat men zich inspant met de verbeelding, maar dat men de ziel tot **rust** brengt en haar iets gunt wat meer geestelijk is: **rust** en kalmte. Hoe meer immers de ziel zich op het standpunt van de geest stelt, des te meer houdt zij ook op haar vermogens voor afzonderlijke akten aan te wenden. Zij legt zich dan immers meer toe op één algemene en pure act. Wanneer de reis ten einde is, staan de voeten stil en gaan niet meer verder. Zo is het ook met de vermogens die de ziel op weg hielpen naar waar zij nu is aangekomen: zij houden op te werken. Als er alleen maar wandelen bestond, was er nooit een punt van aankomst. En als er niets anders bestond dan middelen, waar en wanneer zou men dan het genot van het doel en eindpunt smaken? (B II 12 6)

Dit loslaten betekent psychisch ontredding en dorheid

Er zijn talrijke mensen die hun ziel graag in deze toestand van vrede en **rustige**, inwendige stilte zouden laten blijven; hier wordt hun ziel vervuld van de vrede en verkwikking van God. Nu is het jammer dat deze mensen hun ziel **verontrusten** en haar naar buiten, naar het meer uitwendige keren. Doelloos willen zij de ziel de afgelegde weg opnieuw laten gaan. Zij zouden graag hebben dat de ziel het eindpunt en het doel, waar zij reeds **rust** vindt, verlaat voor de middelen die er naar toe leiden, namelijk de overwegingen. Dit gebeurt niet zonder grote tegenzin en afkeer van de ziel, omdat zij in die vrede die zij niet begrijpt wil blijven als in haar eigen tehuis. Het is daarmee als met iemand die met veel inspanning tot het **rustpunt** is gekomen en die men nu weer opnieuw dwingt zich in te spannen: hij ervaart dit als iets pijnlijks. Daar zij het geheim van deze nieuwe toestand niet kennen, gaan zij zich inbeelden dat die toestand neerkomt op werkeloos zijn en niets doen. Zo gunnen zij zich geen **rust**, doordat zij proberen te overwegen en te redeneren. Daarom worden zij met **DORHEID** en beproeving vervuld, omdat zij sappig voedsel willen halen waar zij het niet meer moeten zoeken. Wij mogen hun rustig zeggen dat het hun des te minder bekomt naarmate zij zich drukker maken. Hoe hardnekkiger immers zij aan deze methode vasthouden, des te slechter wordt hun toestand; want des te meer houden zij hun ziel van de geestelijke vrede af. Dit betekent dat men het meerdere voor het mindere laat schieten, dat men de afgelegde weg nog eens gaat en dat men wil doen wat gedaan is. (B II 12 7)

Men moet rustig aanwezig blijven bij God, zonder denken of voelen

Tot zulke personen moet men het volgende zeggen: Leert in die **RUST** te blijven met een **liefdevolle aandacht** en **oplettendheid** voor God; spant u niet in het minst in met de verbeelding of haar activiteit. Zoals wij gezegd hebben, komen hier immers de vermogens tot **rust**; zij zijn niet meer actief, maar passief bezig, doordat zij aanvaarden wat God in hen werkt. Als zij soms zelf iets doen, dan gebeurt dat niet met geweld noch met ingespannen redeneren, maar met de zachtheid van de liefde. Want zij worden meer bewogen door God dan door de eigen bekwaamheid van de ziel. Dit zal later nog verklaard worden. Maar voor het ogenblik moge dit volstaan om te doen begrijpen hoe nuttig en nodig het is voor degenen die hogerop willen komen, dat zij zich weten te ontrukken aan al die methodes, manieren en activiteiten van de verbeelding in de tijd en de periode dat de ontwikkeling van de toestand, waarin zij verkeren, dit verlangt en eist. (B II 12 8)

Het is nodig te kunnen onderscheiden wanneer men deze overgang mag maken

Opdat men moge weten in welke toestand en op welke tijd dit moet gebeuren, zullen wij in het volgend hoofdstuk enige **KENMERKEN** aangeven, die de geestelijke mens in zich moet ontdekken, wanneer hij de periode en de tijd wil leren kennen dat hij van de bovengenoemde **rustpauze** vrij gebruik kan maken en de weg van de redenering en van de activiteit der verbeelding kan verlaten. (B II 12 9)

Het methodische in het bidden moet op een bepaald moment gewoon losgelaten worden

Deze leer mag geen verwarring stichten. Daarom zal het goed zijn in dit hoofdstuk duidelijk te maken wanneer en in welke periode het voor de geestelijke mens nuttig is, de activiteit van het redenerend mediteren met behulp van beelden, gestalten en voorstellingen **ACHTERWEGE TE LATEN**. Men moet deze immers niet eerder of later loslaten dan de geest dit vraagt. Zoals het immers goed is ze te zijner tijd achterwege te laten, opdat zij de opgang naar God niet beletten, zo is het om niet achteruit te gaan ook nodig de genoemde, op de verbeelding berustende meditatie niet voortijdig te laten varen. Al kunnen immers de waarnemingen van deze vermogens voor de gevorderden niet dienen als naaste middel tot de vereniging, dan zijn ze voor de beginnelingen toch in alle geval een verwijderd middel om door de zintuiglijkheid de geest voor te bereiden en te gewennen aan het geestelijke. Ook helpen zij hen om langzamerhand alle andere gewone tijdelijke profane en natuurlijke gestalten en beelden uit de zintuigen te verwijderen. Daarom zullen wij hier enige kenmerken en aanwijzingen opsommen, die de geestelijke mens in zich moet hebben en waardoor hij te weten komt of het goed is in deze tijd dat alles na te laten of niet. (B II 13 1)

Kenmerk 1: het niet meer kunnen bidden

Het eerste kenmerk bestaat hierin dat hij in zich ontdekt dat hij niet meer **KAN** mediteren of redeneren met de verbeeldingskracht en dat hij er geen smaak meer in vindt, zoals dat vroeger wel het geval was. Veeleer treft hij nu dorheid aan in datgene wat vroeger de zintuiglijkheid gewoonlijk boeide en waar ze sappig voedsel uit haalde. Maar zolang hij er dit sappig voedsel uit haalt en in de meditatie redenerend kan te werk gaan, moet hij ze niet achterwege laten, tenzij zijn ziel zich in die **rust** en vrede geplaagd ziet waarover bij het derde kenteken gesproken wordt. (B II 13 2)

Kenmerk 2: geen vreugde meer in het bidden

Het tweede kenteken bestaat hierin dat hij geen **ZIN** meer heeft de verbeelding of de zintuiglijkheid te richten op iets particuliers, of dit nu iets uiterlijks is dan wel iets innerlijks. Ik zeg niet dat dit vermogen niet heen en weer gaat – zelfs in diepe ingetogenheid gaat het gewoonlijk vrij zijn gang –; ik beweer alleen dat de ziel er geen zin in moet hebben, de verbeelding opzettelijk op andere dingen te richten. (B II 13 3)

Kenmerk 3: zin om in liefdevolle aandacht bij God te blijven

Het derde en zekerste teken bestaat hierin dat de ziel graag in een toestand verkeert van eenzaamheid en **LIEFDEVOLLE AANDACHT** voor God; en dit zonder enige bijzondere overweging, in innerlijke vrede, **rust** en ontspanning, zonder activiteit en inspanning van de vermogens, geheugen, verstand en wil – tenminste zonder redenerende werkzaamheid, waarbij men van het ene punt naar het andere gaat – maar alleen in een toestand van algemene, **liefdevolle oplettendheid** en **aandacht**, waarover we gesproken hebben, zonder enig bepaald begrip en zonder uitdrukkelijk te weten waarover het gaat. (B II 13 4)

Het is nodig deze kenmerken samen te bezitten

Alvorens de geestelijke mens met zekerheid er toe kan overgaan de toestand van de meditatie en de zintuiglijkheid te verlaten en die van de **beschouwing** en de geest binnen te treden, moet hij minstens deze drie kentekenen **SAMEN** in zich kunnen vaststellen. (B II 13 5)

Verschil met lauwheid

Het is niet voldoende het eerste alleen te hebben zonder het tweede. Het zou immers wel eens kunnen gebeuren dat verstrooidheid of **GEBREK AAN IJVER** oorzaak zijn dat men niet meer bezig kan zijn met de dingen van God door de verbeelding en op meditatieve wijze. Daarom moet men ook het tweede kenmerk in zich ontdekken, dit is geen zin of verlangen meer hebben om over andere, profane dingen na te denken. Immers wanneer het onvermogen om zijn verbeelding en zintuiglijkheid op de dingen van God te richten voortkomt uit verstrooiing of lauwheid, dan krijgt men dadelijk zin en verlangen om ze op andere, van Hem onderscheiden dingen te richten; en daarin vindt men dan een beweegreden om zich van de dingen van God af te wenden. (B II 13 6)

Verschil met depressiviteit

Het is ook niet voldoende het eerste en het tweede kentekenen in zich te ontdekken als men ze niet ziet samengaan met het derde. Immers al bemerkt men ook dat men niet kan redeneren of nadenken over de dingen van God, en dat het evenmin genoegens verschafft aan dingen te denken die daarvan verschillen, dan kan dit nog voortkomen uit **ZWAARMOEDIGHEID** of uit een andere verandering van humeur, die in de hersenen of in het hart plaatsheeft. Hierdoor wordt immers in de zintuiglijkheid een zekere verslapping bewerkt, die ze tijdelijk buiten werking stelt. Dit heeft tot gevolg dat zij aan niets kunnen denken, dat zij ook geen zin hebben om aan iets te denken en het ook niet willen; het doet hen in deze behaaglijke gedachteloosheid blijven. Als tegenwicht moet men het derde kentekenen hebben, namelijk de **liefdevolle kennis** en **aandacht** in vrede enzovoort, zoals wij gezegd hebben. (B II 13 6)

Moeilijkheid om dit te onderscheiden

Wel is het waar dat men bij het begin van deze toestand er nauwelijks in slaagt deze **liefdevolle kennis** te **ONTDEKKEN**. En dit om twee redenen. Ten eerste: omdat deze **liefdevolle kennis** in het begin gewoonlijk zeer subtiel, fijn en bijna onmerkbaar is. Ten tweede: omdat deze ziel, die gewend is aan die andere praktijk, namelijk die van de meditatie, die geheel en al zintuiglijk is, er niet in slaagt deze niet-zintuiglijke nieuwe **kennis**, die reeds zuiver geestelijk is, te ontdekken; zij wordt ze nauwelijks gewaar. Dit is des te meer het geval wanneer de ziel zichzelf niet gunt daarin **rustig** te verblijven, omdat zij het niet begrijpt; zij probeert namelijk dat andere, meer zintuiglijke, te verwerven. Al is daarom ook deze inwendige, **liefdevolle vrede** nog zo overvloedig aanwezig, dan biedt hij haar daardoor nog niet de gelegenheid hem te bemerken of er smaak in te vinden. Maar hoe meer de ziel er zich aan gewend zal hebben zich deze **rust** te gunnen, des te meer zal steeds in haar gaan groeien en waarneembaar worden deze **liefdevolle**, algemene **kennis** van God. Hiervan geniet zij meer dan van alle dingen. Die **kennis** bewerkt immers vrede, **rust**, genot en geneugte in haar zonder dat het haar inspanning kost. (B II 13 7)

Noodzaak van de contemplatie om het methodische gebed los te laten

Tot beter begrip van wat gezegd werd zullen wij in het volgende hoofdstuk de oorzaken en REDENEN aangeven, waarom de drie genoemde kentekenen noodzakelijk lijken om op weg te kunnen gaan naar de geest. (B II 13 8)

De contemplatie schenkt waar het methodische gebed naar streeft

Met betrekking tot het eerste kenteken dat wij noemden dient men het volgende te weten. Om de weg van de geest op te kunnen gaan, **de weg van de contemplatie**, moet de geestelijke mens de weg der verbeelding en der zintuiglijke meditatie verlaten, wanneer hij er geen genoeg meer in vindt en niet meer redenerend te werk kan gaan; en dit om twee redenen die elkaar bijna insluiten. Ten eerste: omdat in zekere zin aan de ziel al het geestelijk goed GESCHONKEN is dat zij in de dingen van God moest zoeken via meditatie en redenering. Een aanwijzing hiervoor is dat zij niet meer kan mediteren of redeneren zoals vroeger, alsmede het feit dat ze er niet opnieuw sappig voedsel en genot in vindt zoals vroeger; want tot dusver was zij nog niet tot de geest doorgedrongen die daar voor haar te vinden was. Telkens wanneer de ziel een geestelijk goed ontvangt, ontvangt zij het gewoonlijk immers zo, dat zij tenminste met de geest smaak vindt in het middel waardoor zij het ontvangt en het haar tot voordeel strekt. Als het niet het geval is, zou het verwonderlijk zijn als het haar voordeel bracht; ook vindt zij dan niet in dat middel tot geestelijk goed die steun en die sappigheid die zij erin vindt als zij dit goed ontvangt. Hier gaat het immers overeenkomstig de uitspraak van de filosofen: Wat smaakt, voedt en verzadigt. Daarom zei de heilige Job: Zal iemand misschien het smakeloze kunnen eten dat niet met zout bereid is (6,6)? Dat is de oorzaak waarom men niet kan overwegen of redeneren zoals vroeger: de geringe smaak die de geest er in vindt, en het geringe voordeel. (B II 14 1)

De contemplatie bevat de vrucht van het methodische bidden in zijn essentie

De tweede oorzaak bestaat hierin dat de ziel in deze periode de geest der meditatie reeds in haar KERN en als HOUDING bezit. Men dient immers te weten dat het doel van de meditatie en het redenerend bezig-zijn met de dingen van God is: daaruit enige kennis en liefde tot God te putten. Telkens wanneer de ziel dit in de meditatie doet, verricht zij een act. Bij alles is het zo dat vele akten een gewoonte in de ziel aankweken. Zo bereiken ook de vele akten van die **liefdevolle kennis** die de ziel iedere keer afzonderlijk uit de meditatie put, door herhaling zo'n duurzaamheid, dat er in haar een houding ontstaat. Ook brengt God dit gewoonlijk in veel zielen tot stand zonder bemiddeling van die akten – althans zonder dat er veel akten aan zijn voorafgegaan – door hen onmiddellijk in de **beschouwing** te plaatsen. Wat de ziel vroeger aan afzonderlijke kennis putte uit haar telkens herhaalde inspanning van mediteren is nu dus door de herhaling, zoals wij gezegd hebben, in haar omgezet en veranderd in een houding. Het is nu de kern geworden van een algemene, **liefdevolle kennis**, die niet zoals vroeger iets gedetailleerds of iets particuliers tot object heeft. Als zij zich dus in gebed begeeft, drinkt zij als iemand die water krijgt toegevoerd kalm en zonder moeite. Voor zo iemand is het niet nodig het water aan te voeren door het buizenstelsel van zwaarwichtige redeneringen, gestalten en voorstellingen. Als de ziel zich voor God plaatst, bevindt zij zich onmiddellijk in de toestand van confuse **kennis**, die **liefdevol**, vredig en **rustig** is en waaruit de ziel wijsheid, liefde en genot drinkt. (B II 14 2)

In de contemplatie terug methodisch doen bidden is daarom kwellend

Dat is de reden waarom de ziel zoveel wederwaardigheden en SMAKELOOSHEID ondervindt wanneer men haar in deze toestand van **rust** wil dwingen te mediteren en zich toe te leggen op gedetailleerde kennis. Het vergaat haar dan als een kind dat de melk krijgt toegevoerd, waarvan reeds een voorraad in de borst aanwezig is. Als men het van de borst wegneemt, dwingt men het door eigen inspanning al knijpend en tastend weer melk te voorschijn te halen om te drinken. Of het vergaat de ziel als iemand die de schil verwijderd heeft en het binnenste geniet. Als men hem dwong dat te laten liggen om die schil er nog eens af te halen die er reeds af is, dan zou hij de schil niet meer vinden en het binnenste dat hij al in de hand

hield niet meer genieten. Hij zou in dit opzicht gelijk zijn aan iemand, die de buit welke hij bezit, in de steek laat voor de buit die hij niet bezit. (B II 14 3)

Vaak is deze verandering verwarrend voor wie haar ondergaat

Zo doen velen die deze toestand beginnen binnen te treden. Zij menen dat het allemaal een kwestie is van redenerend en begrijpend bezig zijn met particuliere objecten door middel van beelden en vormen. Deze zijn de schil van de geest. Zij vinden deze particuliere objecten niet in die **liefdevolle** en diepe **rust**, waar hun ziel toch in wil blijven en waar zij niets duidelijk inzien. Daarom menen zij dat ze verloren lopen en tijd verliezen. Zij gaan weer de schil van hun voorstellingen en redeneringen zoeken. Maar deze vinden ze niet omdat ze al weg is. Zo genieten zij niet van het binnenste en vinden ook de meditatie niet. Zij brengen zichzelf in VERWARRING, omdat zij menen achteruit te gaan en verloren te lopen. En zij lopen ook werkelijk verloren, al gebeurt dit niet op de wijze zoals zij denken. Want zij lopen verloren voor hun eigen zintuigen en voor hun vroegere wijze van gewaarworden. Dit betekent winst met betrekking tot de geest die hun geschonken gaat worden. Hoe minder zij in deze toestand van de geest begrijpen, des te meer zijn zij bezig de nacht van de geest binnen te gaan, waarover wij in dit boek spreken. Daar moeten zij doorheen om zich boven alle weten met God te verenigen. (B II 14 4)

De contemplatie is lang onzuiver: de verstrooidheid blijft parten spelen

Over het tweede kenteken valt weinig te zeggen. Want men ziet al hoe noodzakelijk het is dat de ziel in deze periode geen behagen gaat scheppen in beelden die hiervan verschillen en die van de wereld zijn. Om genoemde redenen geniet zij immers niet van die van God, die meer bij haar passen, zoals wij reeds gezegd hebben. Alleen is het gewoonlijk zo dat, zoals boven werd opgemerkt, de verbeeldingskracht in deze ingetogenheid op eigen gelegenheid BINNENKOMT, gaat en van het een op het ander komt. Maar dit gebeurt niet met vreugde en instemming van de ziel. Veeleer vindt zij het jammer, omdat het haar vreugde en genot verontrust. (B II 14 5)

Het is nodig de contemplatie te kennen vooraleer men het methodische gebed loslaat

Ik geloof dat het evenmin nodig is hier iets te zeggen over het feit dat het derde kenteken, de algemene en **liefdevolle kennis** van en **aandacht** voor God, passend en noodzakelijk is, om de genoemde meditatie achterwege te kunnen laten. Bij het eerste werd hierover immers al iets te verstaan gegeven. Later zullen wij dit nog uitdrukkelijk behandelen, wanneer wij te zijner plaatse deze algemene en confuse **kennis** bespreken. Dit zal gebeuren na het bespreken van alle bijzondere waarnemingen van het verstand. Wij zullen nu echter één enkele reden aangeven, waaruit duidelijk blijkt dat een beschouwend mens deze **liefdevolle** en onbepaalde **kennis** van God en **aandacht** voor Hem nodig heeft voor het geval dat hij de weg der overweging en redenering moet verlaten. Deze reden is de volgende. Als de ziel God dan niet op deze onbepaalde wijze kende en niet bij Hem aanwezig was, dan zou het resultaat daarvan zijn dat de ziel niets deed en niets bezat. De ziel heeft immers de meditatie achterwege gelaten waardoor zij werkzaam is door met de zinnelijke vermogens te redeneren. Bovendien mist zij de **beschouwing**, de algemene **kennis**, waarover wij gesproken hebben. Daarin worden haar drie geestelijke vermogens, namelijk geheugen, verstand en wil, bezig gehouden. Omdat die algemene **kennis** in die geestelijke vermogens tot stand gebracht en ontvangen wordt, vormen de vermogens daarin een eenheid. Wanneer dus de ziel de **beschouwing** mist en de overweging achterwege laat, mist zij hier noodzakelijk elke TOELEG op God. God wil immers niet dat de ziel iets kan presteren of het gepresterde in zich opnemen, tenzij via deze twee werkwijzen van de zintuiglijke en de geestelijke vermogens. Via de zintuiglijke vermogens kan zij immers zelf, zoals wij gezegd hebben, de kennis omtrent objecten beredeneren, zoeken en bewerken. Via de geestelijke vermogens kan zij de **kennis** genieten, die zij in de genoemde vermogens ontvangt, zonder dat deze vermogens dit bewerken. (B II 14 6)

Het eindpunt moet aanwezig zijn vooraleer men het op-weg-gaan kan nalaten

Er is dus verschil tussen de PRESTATIE die de ziel verricht met de ene soort vermogens en die ze verricht met de andere soort. Het is hetzelfde verschil als tussen bezig zijn met werken en genieten van het reeds gedane werk, of tussen de moeite van het reizen en de **rust** en verkwikking wanneer het eindpunt bereikt is; of ook tussen het bereiden van de spijzen en het eten en genieten van het bereide en mondklare voedsel, waardoor men zich helemaal niet hoeft in te spannen; of tussen het ontvangen en het profiteren van het ontvangene. Is de ziel nu enerzijds niet bezig met de zintuiglijke vermogens – de meditatie of redenering namelijk – of anderzijds met wat reeds ontvangen en bewerkt is in haar geestelijke vermogens – de **contemplatie** namelijk en die **kennis**, waarover wij gesproken hebben – dan is zij helemaal niet bezig. Want beide soorten vermogens hebben dan niets te doen. En dan kan men toch niet zeggen dat de ziel nog ergens mee bezig is. Die **kennis** is dus noodzakelijk voor het verlaten van de weg der meditatie en redenering. (B II 14 7)

Het is echter moeilijk de zuivere contemplatie in zich te onderscheiden

Hier dient men echter het volgende te weten. Deze onbepaalde **kennis**, waarover wij aan het spreken zijn, is soms zo **FIJN** en teer, dat de ziel, ook al is zij er mee bezig, niet in staat is ze te zien of op te merken. Dit is des te meer het geval naarmate die **kennis** zuiverder, eenvoudiger, volmaakter, geestelijker en inwendiger is. Zoals wij zeiden gebeurt dit vaker als de ziel in zich helderder, volmaakter en eenvoudiger is. Dit is zij wanneer deze **kennis** zich meester maakt van een ziel die zuiver is en ver verwijderd van alle particuliere inzichten en **kennis**, waarop verstand of zintuiglijkheid vat zouden kunnen hebben. Als de ziel die particuliere inzichten niet heeft waarmee verstand en zintuiglijkheid krachtens gewoonte en bekwaamheid gewoonlijk te doen hebben, dan bemerkt zij die algemene **kennis** niet, omdat de ziel dan mist wat zij gewoonlijk gewaar wordt.

In de mate van haar zuiverheid is de contemplatie minder merkbaar

En dat is de reden waarom het verstand de algemene **kennis** minder bemerkt en de indruk heeft dat zij **DUISTERDER** is, naarmate de ziel zuiverder, volmaakter en eenvoudiger is. Wanneer anderzijds de ziel zelf minder zuiver en eenvoudig is, heeft het verstand de indruk van een helderder **kennis**, waarop het meer vat heeft. Want die **kennis** is dan omkleed, vermengd en omhuld met enige begrippelijke vormen, waar verstand of zintuiglijkheid op kunnen steunen. (B II 14 8)

Juist het onzuivere in ons doet ons de contemplatie opmerken

Dit zal heel duidelijk worden dank zij de volgende vergelijking. Als wij een **ZONNESTRAAL** beschouwen die door het venster binnendringt, dan zien wij het volgende. Hoe meer die straal met stofjes en pluisjes bevolkt is, des te meer maakt zij op het zintuig van het gezicht de indruk tastbaar, merkbaar en duidelijk te zijn. Het is duidelijk dat de straal in zich dan minder zuiver en helder, minder eenvoudig en volmaakt is, omdat zij met zoveel stofjes en pluisjes is bevolkt. Ook zien we dat zij minder merkbaar en duisterder schijnt voor het lichamelijke oog, wanneer zij zuiverder en reiner is van stofjes en pluisjes. Hoe zuiverder zij is, des te duisterder en minder vatbaar voor het oog zij schijnt te zijn. Als de straal geheel en al zuiver en rein zou zijn van alle stofjes en pluisjes, tot zelfs de fijnste deeltjes toe, dan zou dit straal geheel duister en onvatbaar zijn voor het oog, omdat dan zichtbare elementen zouden ontbreken die het object zijn van het gezichtsvermogen. Zo vindt het oog geen punten waar het zich op kan richten. Het licht immers is niet het eigen object van het gezichtsvermogen, maar het middel waardoor dit vermogen het zichtbare waarneemt. Wanneer dus de zichtbare elementen ontbreken, waar de straal of het licht op teruggekaatst wordt, dan ziet men niets. Zou dus een zonnestraal door een vensterruit binnenvallen en door een andere weer naar buiten gaan zonder iets lichamelijks te treffen, dan zou men niets zien. Toch zou de zonnestraal in zich veel zuiverder en reiner zijn, zuiverder dan wanneer ze vanwege de zichtbare elementen, die zij bevat, duidelijker werd gezien en waargenomen. (B II 14 9)

De contemplatie is zuiver godskennen ontdaan van alle menselijke beelden

Hetzelfde is het geval met het geestelijk licht ten opzichte van het oog van de ziel, het verstand. Deze onbepaalde **kennis** en dit bovennatuurlijk licht, waarover wij aan het spreken zijn, storten zich daar zo zuiver en eenvoudig in uit, zo ONTDAAN en los van alle verstandelijk kenbare voorstellingen die objecten zijn van het verstand, dat het die onbepaalde **kennis** niet gewaar wordt of te zien krijgt. Integendeel, soms (wanneer dit licht zuiverder is) maakt het op het verstand de indruk duisternis te zijn, omdat het het verstand vervreemdt van zijn gewone lichtbronnen, van zijn gestalten en voorstellingen, en dan wordt het goed de duisternis gewaar en ziet het ze duidelijk. Maar als dat goddelijk licht niet met zo'n grote kracht in de ziel doordringt, dan wordt zij geen duisternis gewaar, dan ziet zij geen licht, dan neemt zij niets waar wat ze kent, noch van het aardse noch van het hemelse. Daarom verkeert de ziel soms als het ware in een grote vergetelheid, zodat zij niet weet waar zij was of wat er gebeurd is; zij heeft dan de indruk dat er geen tijd verstreken is. Vandaar kan het gebeuren – en het gebeurt ook werkelijk – dat er vele uren in deze vergetelheid voorbijgaan, terwijl de ziel, wanneer zij weer tot zichzelf komt, meent dat het slechts een ogenblik was of dat het niets was. (B II 14 10)

De contemplatie transformeert de psyche

De oorzaak van deze vergetelheid is de zuiverheid en eenvoud van die **kennis**. Als deze de ziel in bezit neemt, maakt zij haar zuiver en rein en ontdaan van alle waarnemingen en gestalten van de zinnen en het geheugen. Daardoor was de ziel werkzaam in de tijd. Zodoende blijft zij in vergetelheid en als in het tijdeloze. Ook al is daarom dit gebed, zoals wij zeiden, van lange duur, het komt de ziel als zeer kort voor, omdat zij verenigd was in een zuiver kennen dat niet aan tijd onderworpen is. Dat is nu dat korte gebed, waarvan gezegd wordt (vgl. Sir. 35,21) dat het de hemelen binnendringt; het is kort, want het is niet aan tijd gebonden; het dringt de hemelen binnen, omdat de ziel in een hemels begripen één geworden is. Wanneer de ziel weer tot zichzelf komt, laat deze **kennis** in haar de UITWERKINGEN achter die zij in haar bewerkte zonder dat de ziel dit gewaar werd, namelijk een verheffing van de geest tot hemels begripen en een vervreemding en losmaking van alle dingen en van de gestalten, voorstellingen en herinneringen hieraan. Zo iets overkwam ook David die, toen hij uit eenzelfde vergetelheid ontwaakte, zei (Ps 101,8): Ik ontwaakte en ben geworden als een eenzame mus op het dak. 'Eenzaam', zegt hij, namelijk van alle dingen vervreemd en ontdaan; 'op het dak': het verstand is namelijk op het hoge gericht. En zo wordt de ziel als iemand die van die dingen geen weet heeft. Zij heeft immers alleen weet van God zonder te weten hoe. Zo verklaart de bruid in het Hooglied (6,11) onder de uitwerkingen die deze slaap en vergetelheid in haar bewerkten ook dit niet-weten, als zij zegt dat zij naar Hem afdaalde, met het woord: Ik wist niet. (B II 14 11)

Omdat men niets meer begrijpt of voelt, meent men dat men niets doet

De ziel meent, zoals wij gezegd hebben, dat zij in deze toestand van kennen niets doet en met niets bezig is. Zij is immers niet bezig met de zinnen en evenmin met haar vermogens. Toch moet zij daarom niet menen dat zij haar tijd verliest. Want al houdt wel het samenwerken van de vermogens der ziel op, haar inzicht blijft toch in die toestand zoals wij die beschreven hebben. Daarom gaf ook de bruid die wijs was in het Hooglied (5,2) zichzelf antwoord op deze twijfel toen ze zei: Ofschoon ik slaap volgens wat ik van nature ben, doordat ik ophoud bezig te zijn, toch waakt mijn hart dat op bovennatuurlijke wijze tot bovennatuurlijke **kennis** verheven is. Men dient echter te weten dat men dit niet zo moet opvatten, alsof deze **kennis** noodzakelijk deze vergetelheid moet veroorzaken om zo te zijn als wij hier gezegd hebben. Dit gebeurt alleen als God de ziel losmaakt van haar bezig-zijn met alle natuurlijke en geestelijke vermogens. Dit is zelden het geval omdat deze **kennis** niet steeds de gehele ziel in beslag neemt. Opdat deze **kennis** zou voldoen in het geval dat wij nu bespreken, is het genoeg dat het verstand van iedere PARTICULIERE, hetzij tijdelijke, hetzij geestelijke, kennis ontdaan is, en dat de wil, zoals wij gezegd hebben, er geen BEHAGEN in schept aan het een of het ander te denken; want dit is een teken dat de ziel bezig is. Deze aanwijzing moet aanwezig zijn om te kunnen besluiten dat dit werkelijk het geval is, wanneer deze **kennis** alleen aan het verstand wordt aangepast en meegedeeld. Dat is ook het geval,

wanneer de ziel het soms niet merkt. Als zij immers tegelijkertijd aan de wil wordt meegedeeld – wat bijna steeds het geval is – dan moet de ziel, als zij daarop let, wel min of meer inzien dat zij bezig is en in beslag genomen wordt door deze toestand van kennen. Dit gebeurt doordat zij zich bewust wordt van een liefdevol genot in haar binnenste zonder in bijzonderheden te weten of te begrijpen wat zij liefheeft. Daarom noemt de ziel deze **kennis** algemene, **liefdevolle kennis**. Zoals zij immers in het verstand is door zich daaraan op een duistere wijze mee te delen, zo is zij ook in de wil door daaraan op een duistere wijze mede te delen, zo is zij ook in de wil door daaraan genot en liefde op een confuse wijze te schenken zonder dat de ziel duidelijk weet wat zij liefheeft. (B II 14 12)

Belang van de onderscheiding

Dit moge nu volstaan om te begrijpen dat de ziel NOODZAKELIJK met deze **kennis** bezig moet zijn om de weg van de geestelijke redenering te kunnen verlaten. Ook moge het voldoende zijn voor de ziel om zich ervan te overtuigen dat ze wel degelijk bezig is, al heeft zij de indruk niets te doen; tenminste als zij genoemde kentekenen in zich waarneemt. Uit de vergelijking die wij gegeven hebben moge ook het volgende duidelijk zijn geworden. De ziel moet het licht niet voor zuiverder, verhevener en helderder houden op grond van het feit dat het verstand de indruk heeft dat het meer begrijpelijk en vatbaar is, zoals de zonnestraal, wanneer zij vol stofjes is, beter waarneembaar is voor het oog. Het is dus duidelijk dat, zoals Aristoteles en de theologen zeggen, het goddelijk licht des te donkerder is voor ons verstand naarmate het hoger en verhevener is. (B II 14 13)

Deze leer is moeilijk te begrijpen voor wie er geen ervaring van heeft

Van deze goddelijke **kennis** kan nog veel gezegd worden, zowel van wat zij in zich is als van de effecten die zij bij de contemplatieven teweeg brengt. Maar laten wij dat alles **rusten** tot het te zijner tijd ter sprake komt. Zelfs wat wij gezegd hebben hadden wij niet zo lang hoeven te rekken, als wij het niet hadden gedaan om deze leer niet nog duisterder te laten dan ze al is. Want ik beken het: zij blijft ongetwijfeld nog zeer duister. Afgezien immers van het feit dat het een stof is die slechts zelden op deze wijze, hetzij mondeling, hetzij schriftelijk, behandeld wordt, omdat zij reeds op zich ongewoon en duister is, komt daar nog mijn slechte stijl en geringe kennis bij. Dikwijls twijfel ik er zelf aan of ik het BEGRIJPELIJK kan maken. Dan sta ik er te lang bij stil en begeef mij buiten de grenzen die het onderdeel van de te behandelen leer afbakenen. Soms doe ik het met opzet, dat geef ik toe. Wat immers niet begrijpelijk wordt door de ene wijze van **beschouwing**, wordt misschien duidelijker door de volgende wijze of door nog een andere. En ook doe ik het omdat ik inzie dat aldus meer licht komt te vallen op wat verderop nog gezegd moet worden. Daarom schijnt het mij ook goed toe dat ik tot besluit van dit deel antwoord op een vraag die kan ontstaan met betrekking tot de duur van deze **kennis**. Dit zal in het kort gebeuren in het volgende hoofdstuk. (B II 14 14)

De contemplatie is niet constant: soms terugkeren naar het methodische bidden

Met betrekking tot wat gezegd werd zou hier een vraag gesteld kunnen worden. Moeten gevorderden – dat zijn zij die God begint te plaatsen in deze toestand van bovennatuurlijke **contemplatieve kennis** – vanwege het feit dat zij deze **kennis** hebben nooit meer gebruik maken van de **MEDITATIE**, de redenering en de natuurlijke denkvormen? Hierop wordt geantwoord dat men een en ander niet zo moet begrijpen, alsof zij die deze **liefdevolle kennis** beginnen te bezitten, over het algemeen nooit meer moeten proberen meditatie te houden. In het begin immers dat zij vorderingen maken is de gesteltenis van deze **kennis** niet zo volmaakt dat zij ze onmiddellijk wanneer ze dat wensen kunnen activeren. Eveneens zijn zij niet zo ver van de meditatie verwijderd, dat zij niets soms kunnen mediteren en op natuurlijke wijze redeneren, zoals zij dat gewoon waren zij kunnen dan nog gebruik maken van gestalten en episodes uit het lijden en daarin iets nieuws ontdekken. Wanneer zij zelfs in het begin door de reeds genoemde kenmerken inzien dat hun ziel in beslag genomen wordt door deze **rust en kennis**, dan moeten zij maar hun voordeel doen met redeneren, totdat zij daarin, zoals wij gezegd hebben, een enigszins volmaakte gewoonte hebben verworven. Dit zal het geval zijn wanneer zij telkens als zij willen mediteren zich onmiddellijk in die

kennis en vrede bevinden, zonder te kunnen mediteren of er lust toe te gevoelen, zoals wij gezegd hebben. Immers totdat zij in deze periode gevorderd zijn komt naargelang van de omstandigheden nu eens het een, dan weer het ander voor. (B II 15 1)

Alterneren van methodisch bidden en mystiek bidden

De ziel zal zich dus DIKWILS in deze **liefdevolle** en vredige **nabijheid** van God bevinden zonder iets te presteren met de vermogens, dit wil zeggen zonder dat zij actief werkzaam is met betrekking tot particuliere akten; integendeel, zij ontvangt alleen maar. ANDERMAAL zal zij zich kalm en gematigd moeten bedienen van de redenering om te komen in die toestand van **liefdevolle aandacht**. Maar als de ziel zich eenmaal in die toestand bevindt, dan zal de ziel, zoals wij reeds gezegd hebben, niets meer presteren met de vermogens. Men is dan dichterbij de waarheid als men zegt dat in haar iets gepresteerd wordt. Dan worden namelijk inzicht en genot in haar teweeggebracht. Zelf doet zij niets tenzij haar **aandacht liefdevol** op God gericht houden zonder iets te willen voelen of zien. In deze toestand wordt God op passieve wijze aan haar meegedeeld. Zo wordt ook aan iemand die de ogen open houdt, het licht op passieve wijze meegedeeld, zonder dat hij iets anders doet dan de ogen open houden. En het ontvangen van dat licht, dat op bovennatuurlijke wijze wordt ingestort, dat is begrijpen op passieve wijze. Wanneer nu echter wordt gezegd dat de ziel niets presteert, dan gebeurt dit niet omdat de ziel niets begrijpt, maar omdat zij dan begrijpt wat haar geen inspanning kost. Zij ontvangt slechts wat men haar geeft, zoals dat ook het geval is bij verlichtingen, openbaringen en ingevingen van God. Wel is het hier de wil die op vrije wijze algemene en confuse **kennis** van God ontvangt. (B II 15 2)

Zorg om geen particuliere inzichten en ervaringen te mengen in de contemplatie

Om dit goddelijk licht enkelvoudiger en overvloediger te ontvangen is alleen het volgende nodig. Men moet er voor zorgen geen ander meer tastbaar licht van andere lichtbronnen daaronder te gaan MENGEN, en ook geen gestalten, inzichten of voorstellingen die het resultaat zijn van een of andere redenering. Niets van dat alles lijkt immers op dat verheven en zuiver licht. Als men dan derhalve particuliere dingen – hoe geestelijk die ook mogen zijn – zou willen begrijpen of beschouwen, dan zou men dat zuiver en enkelvoudig en algemeen licht van de geest hinderen. Dan schuift men er immers wolken tussen. De ziel zou dan lijken op iemand die iets vóór de ogen houdt dat het zicht belemmert en aldus een obstakel vormt voor het licht en het vooruit kijken. (B II 15 3)

Dit contemplatieve gebed transformeert de hele persoon

Als de zuivering en ontlediging van de ziel volledig is met betrekking tot de vatbare vormen en beelden, dan is het dus duidelijk dat de ziel zal **rusten** in dit zuivere en enkelvoudige licht. Zij zal daardoor OMGEVORMD worden tot de toestand van volmaaktheid. Dit licht immers ontbreekt nooit in de ziel. Maar door de vormen en omhulsels, waarmee het geschapene de ziel omhult en hindert, dringt het niet tot haar door. Wanneer, zoals straks zal worden gezegd, deze obstakels en omhulsels helemaal wegvallen en de ziel achterblijft in pure naaktheid en armoede van geest, dan wordt zij, enkelvoudig en zuiver als zij is, onmiddellijk omgevormd in de enkelvoudige en zuivere wijsheid die de Zoon van God is. Want als aan de ziel, die in liefde is ontstoken, het natuurlijke voorwerp ontbreekt, dan stroomt het goddelijke op natuurlijke en bovennatuurlijke wijze in haar binnen. Er kan immers geen leegte blijven in de natuur. (B II 15 4)

Men kan dit gebed aanleren: de praktijk van de liefdevolle aandacht

Als de geestelijke mens niet kan mediteren, moet hij zich AANLEREN zijn **aandacht liefdevol** op God gericht te houden en het verstand in **rust** te laten, zelfs al zou hij de indruk hebben dan niets te doen. Op deze wijze zal dan immers al heel gauw en beetje bij beetje een goddelijke **rust** en vrede in zijn ziel gestort worden, en daarmee een wonderbare en verheven **kennis** van God, gehuld in goddelijke liefde. Hij mag zich niet bemoeien met voorstellingen, meditatie, verbeeldingen of wat voor soort redenering dan ook. Hij mag de ziel immers niet uit haar **rust**, tevredenheid en vrede halen. Daardoor zou zij slechts

afkeer en weerzin gaan gevoelen. Als hij, zoals we gezegd hebben, zich scrupules zou maken over zijn **niets-doen**, dan moet hij denken dat het niet weinig is wat hij doet: hij brengt zijn ziel tot kalmte en houdt haar in **rust** en vrede, zodat zij zonder enige inspanning of verlangen is. Dat vroeg onze Heer bij David (Ps 45,11): Leert innerlijk en uiterlijk ontdaan te zijn van alles en gij zult zien dat Ik God ben. (B II 15 5)

Uiteindelijke doel en eindterm van dit contemplatieve bidden is de godsvereniging

De leer die wij hier geven is echter juist bedoeld om in **contemplatie** nader te komen tot de VERENIGING met God. Voor dit doel moet men al die middelen en zintuiglijke praktijken van de vermogens stilletjes achter zich laten. Dan kan God met zijn kracht in de ziel de goddelijke vereniging tot stand brengen. Op deze manier moet men zich losmaken van de vermogens, ze ontledigen en er een afwijzende houding tegenover aannemen met betrekking tot hun activiteit en tot datgene waar zij van nature recht op hebben. Zo scheidt men er ruimte in voor de **instorting** van het bovennatuurlijke en zijn verlichting. (B III 2 2)

3. *LEVENDE VLAM VAN LIEFDE*: OVERGAVE EN RUST

Perspectief 3:

Het contemplatief gebed als probleem in de begeleidingscontext

In de contemplatie neemt God de werkzaamheid over

Tot beter begrip van de situatie der beginnelingen het volgende. De staat en de praktijk van de beginnelingen bestaat in mediteren en WERKEN en het in praktijk brengen van discursieve methodes met behulp van de verbeelding. In deze toestand is het noodzakelijk dat de ziel zichzelf de stof verschaft, waarover zij mediteert en nadent. Zij moet uit zichzelf innerlijke akten stellen en voordeel trekken uit wat zij zintuiglijk kan smaken en proeven in deze geestelijke dingen. Zo voedt zij haar verlangens met smaak voor geestelijke dingen, ontwent ze aan de smaak in het zinnelijke en verzwakt ze met betrekking tot de dingen van de wereld. Maar als het verlangen enigszins verzadigd is en gewoon geraakt aan de dingen van de geest en daarin een bepaalde standvastigheid en sterkte heeft bereikt, dan begint God terstond deze zielen te spenen, zoals dat heet, en brengt ze in de staat van de **beschouwing**. Bij sommige personen gebeurt dit gewoonlijk al gauw. Dit is vooral het geval bij religieuzen, omdat zij vlugger de dingen van de wereld achter zich hebben gelaten en hun zintuiglijkheid en verlangen op God hebben afgestemd. Zij gaan nu over naar de praktijk van de geest, omdat God op deze aangepaste wijze in hen WERKT. Dit gebeurt als de discursieve akten, het mediteren van de ziel zelf en het sap met de aanvankelijke vurigheid, die de zintuiglijkheid hieruit put, ophouden. Als de ziel niet meer zoals voorheen discursief te werk kan gaan en er geen steun meer in vindt voor de zintuiglijkheid, omdat deze dor achterblijft, dan heeft dit plaats. Het zwaartepunt wordt immers verlegd naar de geest, die niet binnen het bereik van de zintuiglijkheid valt. Omdat alle activiteit die de ziel uit zichzelf kan opbrengen natuurlijkerwijze slechts via de zintuiglijkheid plaatsheeft, is God in deze toestand al degene die handelend optreedt en de ziel degene die het ondergaat. Zij houdt zich als degene die alleen maar ontvangt en in wie gewerkt wordt, God echter als degene die geeft en in haar werkt. Hij verleent haar de geestelijke goederen in de **beschouwing**, namelijk **kennis** en goddelijke liefde samen, **liefdevolle kennis** dus. De ziel maakt hierbij geen gebruik van haar eigen natuurlijke handelingen en redeneringen, omdat zij daar niet meer kan inkomen zoals vroeger. (V III 32)

In het contemplatieve gebed moet men zich overgeven in liefdevolle aandacht en rust

Daarom moet de ziel in deze tijd heel anders geleid worden dan vroeger. Gaf men haar vroeger stof voor meditatie en mediteerde zij, nu moet men haar die eerder afnemen, zodat zij niet mediteert. Want zoals ik gezegd heb: ze zou het niet kunnen, zelfs als ze wilde. In plaats van **ingekeerd** te worden zou zij maar verstrooid raken. Vroeger zocht en vond zij daarin smaak, liefde en vurigheid, nu echter mag zij dat niet willen en evenmin zoeken. Zij zou het immers niet alleen door eigen inspanning niet vinden, maar er

veeleer dorheid uit halen. Want zij verwijdert zich van het vredige en **rustige** goed dat haar op verborgen wijze in de geest geschonken wordt, wanneer zij zelf iets tot stand wil brengen door de zintuiglijkheid. Zo zou zij het ene verliezen en het andere niet doen, omdat haar geen weldaden meer geschonken worden via de zintuiglijkheid zoals vroeger. Daarom moet men haar in dit stadium op geen enkele manier opleggen te mediteren of discursieve akten te stellen. De ziel mag ook niet proberen smaak en vurigheid te vinden. Want hiermee zou zij Hem, die hier op de eerste plaats handelt, God namelijk, zoals wij gezegd hebben, hindernissen in de weg leggen. **Rustig** en verborgen gaat Hij voort de ziel wijsheid en **liefdevolle kennis** in te storten. Deze zijn niet als afzonderlijke akten waar te nemen, ofschoon Hij ze soms als afzonderlijke akten die enigszins voortduren in de ziel voortbrengt. Dan moet de ziel eveneens niets anders doen dan alleen haar **LIEFDEVOLLE AANDACHT** op God richten zonder afzonderlijke akten te stellen. Zij moet zich, zoals wij gezegd hebben, passief gedragen, zonder enige persoonlijke inspanning. Zij moet blijven in deze gerichtheid en **liefdevolle aandacht**, eenvoudig en ongekunsteld, als iemand die in **liefdevolle aandacht** zijn ogen geopend houdt. (V III 33)

Het handelen van de contemplatief bestaat in een rustige en onthecht loslaten

Als God dan in zijn geven met haar omgaat in enkelvoudige en **liefdevolle kennis**, dan moet de ziel in haar ontvangen met Hem omgaan in enkelvoudige en **liefdevolle kennis** en **aandacht**. Op deze wijze gaat dan kennis hand in hand met kennis en liefde met liefde. Want om iets te kunnen ontvangen en vast te houden zoals het gegeven wordt, moet de ontvanger zich gedragen in overeenstemming met wat hij ontvangt, en niet anders. De filosofen zeggen immers: Wat ontvangen wordt, bevindt zich in de ontvanger volgens de wijze van de ontvanger. Het volgende zal daarom wel duidelijk zijn. Als de ziel op dat moment haar natuurlijke bedrijvigheid niet **LOSLAAT**, dan zal zij dat goed slechts op natuurlijke wijze ontvangen. Zij zal het dus niet ontvangen, maar alleen achterblijven met haar natuurlijke bedrijvigheid. Het bovennatuurlijke past immers niet in die natuurlijke manier en heeft daar niets mee van doen. Als de ziel dan op eigen kracht wil bezig zijn en een andere houding aanneemt dan die van **liefdevolle** en passieve **aandacht**, waarover wij gesproken hebben; als zij niet passief en **rustig** blijft, zonder een natuurlijke act te stellen tenzij wanneer God haar in een bepaalde act wil verenigen, dan stelt zij een hinderpaal aan het goed dat God op het punt staat haar bovennatuurlijk mee te delen in liefdevol inzicht. Aanvankelijk gaat dit gepaard met kwellingen van innerlijke zuivering, waarin zij lijdt, zoals wij boven gezegd hebben. Later heeft dit plaats in de zoetheid van de liefde. Deze **liefdevolle kennis** ontvangt de ziel op passieve wijze overeenkomstig de bovennatuurlijke handelwijze van God, en niet overeenkomstig de natuurlijke handelwijze van de ziel. Als dit zo is – en het is zo – dan volgt hieruit ook het volgende. Om die **kennis** te kunnen ontvangen moet de ziel met betrekking tot haar natuurlijke activiteit tot niets zijn teruggebracht. Zij moet onthecht, vredig, **rustig** zijn, met niets bezig; zij moet sereen zijn zoals God. Zij moet lijken op de lucht: naarmate zij meer gezuiverd van dampen, gewoner en **rustiger** is, des te meer wordt zij door de zon verlicht en verwarmd. De ziel mag dus nergens aan gehecht zijn, niet aan de beoefening van de meditatie of het discursieve denken, niet aan een bepaalde – hetzij zintuiglijke hetzij geestelijke smaak – en ook niet aan om het even welke activiteit. De geest moet ten opzichte van alles zo vrij en tot niets geworden zijn, dat elke gedachte, redenering of genot, waaraan de ziel zich dan zou willen vastklampen, haar hinderen en veron**rusten** zou. Het zou lawaai maken in de diepe stilte, die op zintuiglijk en geestelijk niveau in de ziel moet heersen. Dit is nodig omdat men zo diep en fijn moet luisteren naar wat God tot het hart spreekt in deze gewichtige eenzaamheid, zoals Hosea (2,14) zei. In de grootste vrede en **rust** moet de ziel toehoren en luisteren naar wat God de Heer in haar spreekt, zoals David (Ps 84,9) zegt. Want in die eenzaamheid spreekt Hij zijn vrede. (V III 34)

Enmaal in die rust moet men zelf het streven naar liefdevolle aandacht laten varen

Wanneer het nu gebeurt dat de ziel zichzelf ervaart als geplaatst in die stilte en in dat luisteren, dan moet zij ook nog **de PRAKTIJK van die liefdevolle aandacht** vergeten, waarover ik sprak. Zij moet immers geheel vrij worden voor wat de Heer dan van haar verlangt. Zij mag dus alleen van die **liefdevolle aandacht** gebruik maken, als zij bemerkt dat zij zich niet bevindt in de eenzaamheid en alles wat er bij

hoort: dat innerlijk niet-bezig-zijn, dat vergeten, dat luisteren op geestelijke wijze. Opdat zij dat zou kunnen onderkennen gebeurt dat altijd in een vredige kalmte en in een toestand van innerlijk in-beslag-genomen-zijn. (V III 35)

Niet meer naar het methodisch gebed grijpen in de toestand van contemplatie

Wanneer dus de ziel al begonnen is deze eenvoudige en daadloze toestand van de **beschouwing** binnen te treden, dit is wanneer zij niet meer kan mediteren en er onbekwaam toe is, mag zij daarom nooit en bij geen enkele gelegenheid zich **MEDITATIES** voor de geest halen of steun zoeken in geestelijk genot of smaak. Zij moet integendeel zonder steun overeind blijven, de geest aan alles onthecht boven alles. Zo moest ook Habakuk (2,1) doen, naar hij zei, om te horen wat de Heer zei: Ik zal op mijn wachtpost overeind blijven staan, ik zal mijn voet vast plaatsen op de vesting, ik zal beschouwen wat men tot mij zal zeggen. Dit betekent zoveel als: Mijn geest zal ik verheffen boven alle activiteit en kennis, die plaats kunnen hebben in mijn zintuiglijkheid; boven alles wat mijn zintuiglijkheid kan bewaken en in zich opnemen. Ik zal dat alles beneden laten. Vast zal ik mijn voet plaatsen op de vesting – mijn vermogens. Ik zal ze niet toelaten ook maar één pas van eigen activiteit te zetten. Dit zal ik doen om door **beschouwing** in mij op te nemen wat mij van de kant van God wordt meegedeeld. Wij hebben immers al gezegd dat de zuivere **beschouwing** bestaat in ontvangen. (V III 36)

De contemplatie vraagt om een totale innerlijke stilte, ook jegens God

Deze zeer verheven wijsheid en taal van God, de **contemplatie**, kan men alleen maar opnemen in een geest die tot **ZWIJGEN** is gebracht en los staat van het smaakvol kennen in het discursieve denken. Zo zegt Jesaja (28,9) het immers met de volgende woorden: Aan wie zal God zijn wijsheid onderwijzen en wie zal Hij doen luisteren naar zijn spreken? En hij antwoordt: Hen die gespeend zijn van de melk, dit wil zeggen van het smaakvolle, en hen die ontwend zijn aan de borsten, dit is aan de inzichten en afzonderlijke waarnemingen. (V III 37)

De contemplatief wordt tot deze ervaring gebracht alleen door totale onteigening

Verwijder toch, geestelijke ziel, die pluisjes en haartjes, die nevel, en zuiver uw oog. Dan zal de zon helder voor u schitteren en zult gij duidelijk zien. Breng uw ziel in vrede, haal haar weg en bevrijd haar uit het juk en de slavernij van de zwakke activiteit van haar eigen vermogen. Dit is immers de gevangenschap van Egypte. (Daar doet men niet veel meer dan stro verzamelen om stenen te bakken.) Geleid haar, geestelijke leider, naar het land van belofte, dat overvloedig van melk en honing. Zie, hoe God zijn kinderen naar de woestijn roept voor deze vrijheid en dit heilig **niets-doen**. Daar gaat de ziel feestelijk gekleed, getooid met sieraden van goud en zilver. Zij heeft Egypte, dit is het zintuiglijke niveau, reeds verlaten, en het van zijn rijkdommen beroofd. En dit niet alleen; maar de Egyptenaren zijn ook verdronken in de zee van de **beschouwing**, waar de zinnen geen vaste voet konden krijgen. Het kind van God werd gered en bevrijd, dit wil zeggen de geest is weggetrokken uit de enge grenzen en slavernij, de activiteit van zijn zintuiglijkheid. Deze bestaat immers in weinig begrip hebben, grof aanvoelen, armetierig liefhebben en genieten. En dit alles opdat God haar het zoete manna zou geven. Dit manna bevat alle smaak en genot, waarheen gij de ziel door wederwaardigheden wilt trekken. De smaak van dit manna is zo zoet, dat het smelt in de mond; het zal evenwel niet geproefd worden als het met een andere zoetheid of iets anders gemengd wordt. Als de ziel tot deze toestand gekomen is, probeer haar dan los te maken van al die verlangens naar sappigheid, genot, smaak en geestelijke overdenkingen. **Verontrust** haar niet met enige zorg of kommer over iets van hierboven en nog minder over iets van beneden. Breng haar in een toestand van totale **ONTEIGENING** en in de diepste mogelijke eenzaamheid. Hoe beter dit zal lukken en hoe vlugger zij tot deze daadloze **rust** komt, met des te groter overvloed zal haar de geest van de goddelijke wijsheid worden ingestort. Deze geest is vol liefde, **rustig**, eenzaam, vredig, zacht en geestbedwelmend. In deze toestand bemerkt de ziel dat zij teder en zacht gewond en ontvoerd wordt. Zij weet niet door wie of waarlangs of hoe. Het wordt haar immers buiten haar eigen activiteit om meegedeeld. (V III 38)

Dit gebed is uiterst vruchtbaar genieten

Een klein beetje van wat God in die heilige **rust** en eenzaamheid in de ziel uitwerkt, is al een onschatbaar GOED, vaak groter dan de ziel of degene die haar leidt zich kan indenken of vermag te zien. Ofschoon men op het ogenblik zelf niet zo veel te zien krijgt, zal dat te zijner tijd toch wel aan het licht komen. Maar minstens zal de ziel deze onteigening en vervreemding gewaarworden, nu eens meer, dan weer minder. Zij hebben betrekking op alle dingen. Tegelijkertijd bemerkt zij een neiging naar eenzaamheid en een gevoel van verveling ten opzichte van alle schepselen ter wereld. Dit gebeurt in een zacht ademen van de liefde en leven in de geest. Hierbij bemerkt zij een smakeloosheid bij alles wat niet deze vreemdheid vertoont. Omdat de geest geniet, is alles smakeloos wat van het vlees is, zoals men zegt. (V III 39)

De Geest overlaadt de mens in dit gebed met liefde en gaven

De goederen nu, die deze stille **mededeling** en **beschouwing** al in de ziel heeft ingedrukt zonder dat zij het merkte, zijn, zoals ik zei, onschatbaar. Het zijn tenslotte zeer geheime en daarom ook zeer fijne ZALVINGEN van de Heilige Geest. Zij komen op geheime wijze in de ziel en vullen haar met rijkdommen, gaven en geestelijke genaden. Hij die het tot stand brengt, is God, en Hij brengt het ook tot stand als God. (V III 40)

De minste activiteit verstoort deze ervaring

Deze zalvingen en aanrakingen zijn fijn en verheven en komen van de Heilige Geest. Vanwege hun fijnheid en subtiele zuiverheid worden zij noch door de ziel noch door haar leidsman begrepen, maar alleen door Hem die ze bewerkt om Zich nog meer in de ziel te verheugen. Zij worden daarom ook uiterst gemakkelijk in de ziel VERSTOORD of gehinderd door de minste daad die zij dan wil stellen, doordat zij gebruik maakt van het geheugen, het verstand of de wil, doordat zij de zintuiglijkheid er bij betreft, of het verlangen, of inzicht of smaak of genot. Zij verontrusten de ziel en vormen een belemmering. Dit betekent een groot nadeel en smart en het is erg jammer. (V III 41)

Het verlies van deze ervaring is zeer betreuenswaardig

Wat is dit feit ernstig en verbazingwekkend! Terwijl het NADEEL niet duidelijk zichtbaar en het bijna niets is wat die heilige zalving belemmert, is het nadeel toch groter en zijn ook de smart en de smet groter dan bij talrijke gewone zielen. Als zij daar verstoord wordt en verloren gaat, gebeurt het tenminste bij zielen die niet geplaatst zijn in zo'n verheven glans en gloed. Het is alsof een boerse hand met grove, vuile kleuren een uiterst fijn geschilderd portret aanraakt; de schade is groter en aanzienlijker en betreuenswaardiger dan wanneer zij vele gewone schilderstukken bederft. Want wie zou die zo fijne hand, die van de Heilige Geest namelijk, vervangen, als een boerse hand het portret bedierf? (V III 42)

Veelvoorkomendheid van deze fout door onervaren begeleiders

Ofschoon dit nadeel zo ernstig en groot is dat het moeilijk overschat kan worden, is het toch zo algemeen en komt het toch zoveel voor, dat er nauwelijks een geestelijke leidsman gevonden wordt, of hij berokkent dit kwaad aan zielen die God op die manier tot de **beschouwing** begint te voeren. God zalft de beschouwende ziel met een zeer fijne zalf van **liefdevolle, rustige, vreedzame en eenzame kennis**, die ver verwijderd is van de zinnen en van wat men kan denken. Daardoor kan men niet mediteren of denken aan iets bepaalds, en evenmin kan men dan iets van hierboven of iets van hierbeneden smaken. (Want God houdt haar bezig in deze eenzame **rust**, doet haar naar de eenzaamheid en **rust** neigen.) Hoe vaak gebeurt dit alles! En dan komt er zo'n geestelijke leidsman, die niets anders kan dan als een smid hameren en kloppen met de vermogens. Omdat hij niets anders leert dan dat en niets anders kan dan mediteren, zal hij zeggen: 'Vooruit, houdt op met niets doen; het is luiheid en tijdverlies. Pakt iets aan, mediteert, stelt innerlijke akten. Gij moet van uw kant doen wat ge kunt. Dat andere riekt naar illuminisme; het is niets anders dan luiheid'. (V III 43)

Onervaren begeleiders begrijpen niet dat de contemplatie het methodische gebed vervult

Omdat die leermeesters niets van deze gebedsgraden en de wegen van de geest begrijpen, kunnen zij maar niet inzien, dat al die akten die de ziel naar zij zeggen moet stellen, al verricht zijn, ook dat discursief bezig-zijn, waar zij zo van houden. Zo'n ziel is al tot de onthechting en stilte van de zintuiglijkheid en het discursieve denken gekomen. Zij heeft de weg van de geest, de **contemplatie**, bereikt. Op die weg houdt de activiteit van de zintuiglijkheid en het eigen discursieve denken van de ziel op. God alleen handelt hier. Hij spreekt dan in het verborgene tot de eenzame ziel. De ziel zelf zwijgt. Als die geestelijke leiders op het ogenblik dat de ziel de geest heeft bereikt haar toch nog langs de weg van de zintuiglijkheid willen LEIDEN, zoals wij hebben aangegeven, dan moet zo'n ziel wel achteruit gaan en verstrooid raken. Als iemand het eindpunt bereikt heeft en toch nog op weg wil gaan om dat eindpunt te bereiken, dan is dat niet alleen belachelijk, maar hij raakt ook noodzakelijk verder van dat eindpunt verwijderd. Wanneer men door de activiteit van de vermogens gekomen is tot de **rustige ingekeerdheid**, die ieder geestelijk mens nastreeft, dan moet de activiteit van die vermogens ophouden. Het zou immers vergeefse moeite zijn door akten van diezelfde vermogens nog eens te komen tot bedoelde **ingekeerdheid**. En dit niet alleen: het zou ook gevaarlijk zijn. Het zou de verstrooidheid in de hand werken en de **ingekeerdheid**, die men reeds bezat, verloren doen gaan. (V III 44)

De contemplatie wordt bedorven en het methodisch gebed richt niets meer uit

Dergelijke geestelijke leiders hebben er geen begrip van wat **ingekeerdheid** en geestelijke eenzaamheid van de ziel zijn. Zij begrijpen ook niets van het eigene ervan. Gedurende deze eenzaamheid doet God deze verheven zalvingen in de ziel neerdalen. Zij echter overdekken haar met andere zalvingen van minder geestelijk gehalte of mengen die er tussen: zij doen de wil actief bezig zijn, zoals wij gezegd hebben. Dit verschilt even veel van wat de ziel al bezat als menselijke activiteit verschilt van goddelijke activiteit, als het natuurlijke verschilt van het bovennatuurlijke. Op de eerste manier is God immers op bovennatuurlijke wijze bezig in de ziel. Op de tweede manier is alleen de ziel bezig, en dit ook nog op natuurlijke wijze. Het ergste is echter dit: omdat de ziel haar natuurlijke activiteit uitoefent, verliest zij haar innerlijke eenzaamheid en **ingekeerdheid**. Bijgevolg raakt zij ook het verheven resultaat kwijt dat God in haar bewerkte. Het zijn dus allemaal maar slagen op het aambeeld: het eerste BEDERVEN ze en in het tweede bereiken ze niets. (V III 45)

Men dient de Geest deze contemplatieven te laten leiden

Zij die zielen leiding moeten geven, dienen goed voor ogen te houden, dat Degene die in deze aangelegenheid vooral op de zielen inwerkt, hun voornaamste leider is en hen op de eerste plaats beweegt, de Heilige GEEST is en niet zichzelf. Hij laat nooit na voor hen te zorgen. Zij zijn alleen maar werktuigen om hen door middel van het geloof en Gods wet te richten op de volmaaktheid, volgens de geest die God voortdurend aan ieder van hen geeft. Heel hun zorg moet dus niet hierin bestaan dat zij de zielen richten naar hun eigen leefwijze en gedrag, neen, zij moeten er op letten langs welke weg God hen leidt, en als ze dat niet weten, moeten ze hen met **rust** laten en niet storen. Naargelang van de weg waarlangs en de geest waardoor God hen leidt moeten zij er voor zorgen hen te brengen tot grotere eenzaamheid, **rust** en vrijheid van geest; zij dienen hun bewegingsvrijheid te verschaffen, opdat zij gedurende de tijd dat God hen door deze eenzaamheid leidt noch lichamelijk noch geestelijk hun zinnen zetten op iets particuliers van inwendige of uitwendige aard. Zij hoeven niet te treuren of ongerust te zijn, denkende dat er niets gebeurt: al doet de ziel het dan zelf niet, God doet het wel in haar. Zij dienen er voor te zorgen, de ziel vrij te maken en haar in een toestand van eenzaamheid en **rust** te brengen, zodat zij aan geen enkele particuliere kennis, hogere noch lagere, vastzit, dat zij ook niet geboeid wordt door verlangens naar een of ander genot of lust of een andere gewaarwording, zodat zij leeg blijft in zuivere onthechting aan ieder schepsel, in een toestand van geestelijke armoede. Dit laatste is juist wat de ziel van haar kant moet doen, volgens de taal van Gods Zoon die zegt: Wie geen afstand doet van al wat hij bezit, kan mijn leerling niet zijn (Lc 14,33). Dit moet men niet alleen verstaan als een in de wil afstand-doen van tastbare en tijdelijke goederen, maar ook als een afstand-doen van geestelijk bezit, waarin de armoede

van geest ligt opgesloten. Daarin toch legt de Zoon van God de gelukzaligheid (Mt 5,3). Als de ziel zich op deze manier ontledigt van alle dingen en zodoende met lege handen staat en zonder eigendom – dit is wat de ziel kan doen, zoals wij gezegd hebben – dan is het onmogelijk dat, waar de ziel het hare heeft gedaan, God zou nalaten het zijne te doen, namelijk Zichzelf mededelen aan de ziel, minstens in het geheim en in stilte. Dat is nog minder mogelijk dan dat de zon niet zou schijnen aan een serene en wolkenloze hemel. Immers zoals de zon 's morgens opgaat om in uw huis te schijnen, als ge maar de vensterluiken opent om ze binnen te laten, zo zal God binnenkomen in de ziel die ledig is; en Hij zal haar vervullen van goddelijke goederen; immers Hij sluimert noch dommelt, Israëls Beschermmer (Ps 120,4). (V III 46)

Enige taak van de begeleider: beschikbaar maken voor de Geest

Als een zoon staat God boven de zielen om Zich aan hen mede te delen. Dat diegenen dus die hen moeten leiden zich tevreden stellen met hen daarvoor GESCHIKT te maken volgens de evangelische volmaaktheid: naaktheid en ontlediging van zinnen en geest; dat zij niet verder willen gaan met het optrekken van het gebouw: dit is alleen het werk van de Vader der lichten, vanwaar niet dan goede gift en volmaakte gave komt (Jak 1,17). Immers, zoals David (Ps 126,1) zegt, wanneer God het huis niet bouwt, is het zwoegen van de bouwlieden ijdel. Hij, de bovennatuurlijke bouwmeester, zal in iedere ziel op bovennatuurlijke wijze het gebouw optrekken dat Hij wil. Doet gij voor Hem het voorbereidende werk. Probeert de ziel in haar natuurlijke activiteit en genegenheid als niets te beschouwen. Daarin bezit zij toch niet genoeg kracht en kundigheid om het bovennatuurlijke gebouw op te trekken. In deze periode zal zij eerder storen dan helpen. Uw werk is het, deze voorbereidende werkzaamheid in de ziel te voltrekken; Gods werk is het, zoals de Wijze Man (Spr 16,9) zegt, haar schreden te richten naar de bovennatuurlijke goederen op wegen en manieren, die noch de ziel noch gij begrijpt. Zegt daarom niet: 'Och, de ziel gaat toch niet vooruit, want zij doet niets!' Want als zij werkelijk niets doet, dan zal ik u hier door het feit zelf dat zij niets doet bewijzen dat zij veel doet. Als het verstand wordt ontledigd van particuliere – natuurlijke of geestelijke – inzichten, dan gaat het vooruit. Hoe meer het nu ontledigd wordt van particulier inzicht en afzonderlijke akten van begrijpen, des te meer gaat het verstand vooruit op de weg naar het hoogste bovennatuurlijke goed. (V III 47)

In het contemplatieve gebed komt men vooruit door geloof, niet door denken

Zegt niet: 'O, zij begrijpt niet meer in onderscheiden begrippen en daarom kan zij niet vooruitgaan!' Integendeel, ik zeg u: als zij in onderscheiden begrippen begrijpt, zal zij niet vooruitgaan. De reden hiervan is de volgende. God, naar Wie het verstand streeft, gaat het verstand te boven. Aldus is Hij onbegrijpelijk en ontoegankelijk voor het verstand. Als het verstand dus naar God wil gaan door begrippen, komt het God niet meer nabij, maar raakt het verder van Hem verwijderd. Daarom moet het VERSTAND afstand nemen van zichzelf en van zijn inzicht om op de weg van het geloof nader te komen tot God door te GELOVEN en niet door te begrijpen. Op deze manier komt het verstand tot volmaaktheid. Alleen door geloof en op geen enkele andere manier komt men tot eenheid met God. De ziel komt nader tot God niet door begrijpen, maar door niet-begrijpen. Daarom moet ge niet bezorgd zijn, want zij gaat vooruit, als het verstand niet teruggaat. Dit laatste zou gebeuren als het zich zou willen vullen met onderscheiden inzichten en allerlei redeneringen en begrippen en niet zonder activiteit wil blijven. Als het zich ontledigt van alles wat het kan bevatten, gaat het vooruit. Niets van dit alles is immers God. Wij hebben immers gezegd dat een in-beslag-genomen hart God niet kan bevatten. In deze toestand van volmaaktheid betekent niet-teruggaan vooruitgaan; de vooruitgang van het verstand betekent dat het nog meer de geloofshouding aanneemt. Dit betekent dus dat het in nog groter duisternis terechtkomt. Het geloof betekent immers duisternis voor het verstand. Omdat het verstand God niet kan begrijpen, moet het noodzakelijk tot Hem gaan door het niet-begrijpen. Daarom slaat het de weg in van het niet-begrijpen. Omdat hetgeen gij veroordeelt het verstand tot welzijn zou strekken, dient ge te weten dat het niet bezig moet zijn met onderscheiden inzichten. Daardoor kan het immers niet nader tot God komen. Om tot Hem te komen moet het er zich eerder van ontdoen. (V III 48)

De liefde kent God intuïtief, niet meer in onderscheiden begrippen

‘Ach,’ zult gij zeggen, ‘als het verstand niet duidelijk kent, zal de wil op zijn minst daadloos zijn en niet beminnen. En dit moet men op de geestelijke weg toch altijd vermijden. Dat de wil dan niet bemint, komt doordat hij alleen maar kan liefhebben wat het verstand begrijpt.’ Dit is waar, vooral bij de natuurlijke werkingen en akten van de ziel. Daar kan de wil alleen liefhebben wat het verstand duidelijk kent. Maar bij de **beschouwing**, waarover wij spreken en waardoor God Zich meedeelt aan de ziel, heeft de wil geen duidelijk onderscheiden inzicht nodig en hoeft de ziel geen akten van begrijpen te stellen; in één act deelt God haar tegelijk licht en liefde mee. Dit is bovennatuurlijk LIEFDEVOL INZICHT. Wij mogen zeggen dat het een warm licht is dat verwarmt. Want dit licht wekt tegelijkertijd tot liefde op. Voor het verstand is dit licht confuus en duister. Het is immers een inzicht van de **contemplatie**. Volgens Sint-Dionysius is deze voor het verstand een ‘straal van duisternis’. Zoals het inzicht in het verstand is, zo is ook de liefde in de wil. Zoals dit inzicht dat God in het verstand stort, voor het verstand algemeen en duister is, zonder onderscheiden inzicht, zo is ook het liefhebben van de ziel algemeen, zonder onderscheiden inzicht in een bepaald object. Omdat God tegelijkertijd goddelijk licht en liefde is bij deze **zelfmededeling** aan de ziel, informeert Hij tegelijk beide vermogens, verstand en wil, met inzicht en liefde. Omdat Hijzelf niet inzichtelijk is in dit leven, blijft het inzicht duister, zoals ik al gezegd heb. En op deze manier bevindt zich ook de liefde in de wil, ofschoon zich soms bij deze delicate **mededeling** méér **meedeelt** aan het ene vermogen dan aan het andere, waarbij het ook mee gewond wordt. Soms bemerkt men meer het inzicht dan de liefde, soms meer de liefde dan het inzicht. Soms is alles inzicht zonder enige liefde, dan weer is alles liefde zonder enig inzicht. Bij de natuurlijke akten van het verstand kan de ziel niet liefhebben zonder te begrijpen. Maar bij de akten die God in haar tot stand brengt en haar instort, zoals hier het geval is, ligt het anders. God kan Zich immers mededelen aan het ene vermogen zonder het andere. Zo kan Hij de wil ontvlammen door de aanraking van de warmte van zijn liefde zonder dat het verstand begrijpt: zoals iemand verwarmd kan worden door het vuur, hoewel hij het niet ziet. (V III 49)

God motiveert direct de liefde, niet meer via het verstand

Op deze manier zal de wil zich vaak ontvlamd, vertederd en van liefde vervuld voelen, zonder dat hij iets op meer bijzondere wijze kent en begrijpt dan vroeger. Dit komt omdat God in hem de liefde ordent. Zo zei ook de bruid in het Hooglied (2,4): De Koning leidde mij de wijnkelder binnen en ordende in mij de liefde. Daarom hoeft men hierbij niet bang te zijn voor het feit dat de wil daadloos is. Als hij van zijn kant zijn akten van liefde niet stelt naar aanleiding van particuliere inzichten, dan zal God in hem die liefde VOLTREKKEN. Hij doet dit door haar op geheimvolle wijze te bedwelmen door **ingestorte** liefde. Dit gebeurt ofwel door middel van het inzicht der **beschouwing** of zonder deze, zoals wij zojuist gezegd hebben. Deze akten zijn genotvoller en verdienstelijker dan die welke hijzelf zou kunnen stellen. Dit komt omdat Hij die tot deze liefde aanzet en ze instort, God, beter is. (V III 50)

Men bemint en geniet God boven alle particulier inzicht en gevoel uit

Deze liefde stort God in de wil, als deze ontledigd en los is van ander genot en van particuliere afhankelijkheid aan dingen van hierboven of van hierbeneden. Daarom moet men er voor zorgen dat de wil ontledigd en ontdaan is van zijn gehechtheden. Wanneer hij immers niet achteruitgaat doordat hij enig genot of genoegens wil smaken, gaat hij vooruit, ofschoon hij NIETS BEPAALDS in God waarneemt. Boven alle dingen uit stijgt hij op naar God, omdat hij in niets meer genoegens vindt. Ofschoon hij God niet op een bepaalde en duidelijke wijze geniet en Hem ook niet in een afzonderlijke act bemint, smaakt hij Hem toch in die algemene, donkere en geheimvolle **instorting** meer dan in alle onderscheiden objecten. Hij ziet nu duidelijk dat niets hem zo’n groot genoegens schenkt als die eenzame **rust**. Hij bemint Hem boven alles wat beminnenswaardig is, omdat hij afstand heeft gedaan van alle andere voldoeningen en genoegens, die voor hem smakeloos zijn geworden. Er is dus geen reden het jammer te vinden, als de wil zich die genoegens en voldoeningen in de afzonderlijke objecten niet meer kan verschaffen. Hij gaat immers vooruit. Want niet achteruitgaan door zich aan iets zinnelijks te hechten is vooruitgaan naar het

onbereikbare, namelijk God. Het is dus geen wonder dat de wil het niet bemerkt. Op zijn weg naar God moet de wil dus niet steunen op wat genotvol en smaakvol is: hij moet nergens op steunen. Zo vervult hij op de juiste wijze het gebod van de liefde: God beminnen boven alles. Dit kan niet gebeuren wanneer men niet ontbloot en ontledigd is van al deze dingen. (V III 51)

De mens viseert God zelf, niet meer zijn beelden

Evenmin hoeft men bang te zijn, als het geheugen ontledigd is van zijn gestalten en voorstellingen. Omdat God immers geen gestalte of VOORSTELLING heeft, is het geheugen veilig, als het voortgaat zonder gestalte en voorstelling. Dan nadert het meer tot God. Hoe meer het steunt op de verbeeldingskracht, des te verder raakt het van God verwijderd en des te meer verkeert het in gevaar. God is immers onvoorstelbaar; de verbeeldingskracht kan Hem dus niet omvatten. (V III 52)

Uit onervarenheid doen begeleiders contemplatieven terugkeren naar vroeger

Deze geestelijke leiders nu begrijpen de zielen niet op deze weg van **rustige** en eenzame **beschouwing**, omdat zijzelf niet zo ver gekomen zijn. Zij weten niet eens wat het betekent, het discursieve van de meditatie te verlaten, zoals ik dat heb aangegeven. Zij menen dat deze zielen niets doen. Deze leermeesters verstoren de vrede en belemmeren de **rustige** en vreedzame **beschouwing**. God stond op het punt hun deze te geven. Dan doen zij hen weer de weg opgaan van de meditatie en van het denken in beelden. Zij laten hen weer innerlijke akten stellen. Op dit moment gevoelen dergelijke zielen daarvan een diepe afkeer, en dorheid en verstrooidheid. Zij wilden in die toestand van heilige **rust** en vreedzame **ingekeerdheid** blijven. In deze toestand treft de zintuiglijkheid niets aan waarin zij smaak kan vinden, waaraan zij zich kan hechten of waarmee zij iets kan doen. Die geestelijke leiders overreden deze zielen te streven naar vertroosting en vurigheid. Ik zou liever zien dat zij hun het tegenovergestelde aanraadden. Omdat die zielen die troost en vurigheid niet kunnen bereiken zoals vroeger (die tijd is immers voorbij en dit is niet meer hun weg), worden zij dubbel **verontrust**, menende dat zij verloren gaan. Die leiders stijven hen nog in die mening; zij doen hun geest verdorren en beroven hen van de kostbare zalvingen, die God hun in de eenzaamheid en de **rust** verleende. Dit is een groot NADEEL. Zij dompelen hen in droefheid en smart, want het ene verliezen ze en om het andere treuren ze zonder dat het hun iets oplevert. (V III 53)

God verlangt nochtans on-middel-lijk met de mens om te gaan

Zij hebben er geen weet van wat eigenlijk geest is. Zij doen God groot onrecht aan en gedragen zich onbeschoft, als zij met hun lompe handen aan het werk van God willen raken. Want het heeft God veel gekost deze zielen tot hier te brengen, en Hij stelt het op hoge prijs dat Hij hen geleid heeft tot deze eenzaamheid en ontleding van hun vermogens met hun functies, om Zelf met hen van hart tot hart te kunnen spreken. Dat is het immers wat Hij altijd verlangt als Hij haar bij de hand neemt, als Hij in de ziel gaat heersen in overvloed van vrede en **rust**, doordat Hij de natuurlijke verrichtingen van de vermogens waarmee ze heel de nacht gewerkt en niets bereikt heeft laat falen, en ZELF buiten de zintuigen om de geest tot vrede brengt; immers de zinnen noch hun activiteiten kunnen geest opnemen. (V III 54)

God wil die rust welke de begeleiders verdrijven door activiteit

Hoezeer Hij deze **RUST**, dit sluimeren van de zinnen, deze vervreemding van de zintuiglijkheid op prijs stelt, kan men goed zien aan die zo bekende en krachtdadige bezwering die Hij liet horen in het Hooglied (3,5): Ik bezweer u, Jeruzalems dochters, bij de gazellen en de hinden in het veld: Wekt en lokt de liefde niet, voordat het haar lust. In dit vers geeft Hij te verstaan hoeveel Hij van deze sluimering en eenzame vergetelheid houdt. Daarom maakt Hij melding van deze eenzame en teruggetrokken dieren. Maar dit soort geestelijke leiders houdt er niet van, dat de ziel in **rust** en vrede is. Integendeel, zij willen dat de ziel altijd bezig is en werkt, zodat zij geen ruimte laten voor Gods werk. Aldus wordt datgene wat God bezig is tot stand te brengen door de inspanning van de ziel weer afgebroken en weggevaagd, en zo worden zij

de kleine vossen, die de bloei van de wijngaard van de ziel vernielen (Hoogl. 2,15). Daarom klaagt de Heer bij Jesaja (3,14): Gij hebt mijn wijngaard weggevreten. (V III 55)

Alle activiteit loslaten in liefdevolle aandacht en niets-doen

O zielen! Wanneer God u zulke verheven gunsten schenkt en u naar die toestand van eenzaamheid en **ingekeerdheid** voert door u te onttrekken aan het moeizaam werken met de zintuiglijkheid, keert dan niet terug naar de zintuiglijkheid. Laat uw eigen ACTIVITEIT los. Vroeger, toen gij nog beginnelingen waart, hielp zij u een afwijzende houding aan te nemen tegenover de wereld en uzelf. Nu God u de gunst bewijst Zelf in u werkzaam te zijn, zou uw eigen activiteit een groot beletsel en hinderpaal vormen. Zorgt er voor uw vermogens op niets te richten, maar maakt ze los van alles en overlaadt ze niet. Van uw kant moet ge in deze toestand niets anders doen dan dit. Dit moet gepaard gaan met die eenvoudige, **liefdevolle aandacht**, waarover ik boven gesproken heb, en op de wijze welke ik daar verklaard heb. Dit gebeurt als ge geen tegenzin gewaar wordt in het bezit ervan. Gij moet immers de ziel geen geweld aandoen, tenzij om haar van alles los te maken en te bevrijden. Haar vrede en **rust** moet ge niet verstoren of verontrusten. God zal u dan voeden met hemelse spijs; gij stelt Hem dan immers hiervoor geen beletsel. (V III 65)

Ook de contemplatief zelf verlaat gemakkelijk dit gebed door iets te willen doen

De derde blinde is de ziel zelf. Omdat zij zichzelf niet begrijpt, zoals wij gezegd hebben, raakt zijzelf verward en benadeelt zich zelf. De ziel kan immers alleen maar actief bezig zijn via de zintuiglijkheid en het discursieve denken. Wanneer God haar nu wil plaatsen in die leegte en eenzaamheid, waar zij haar vermogens niet kan gebruiken en geen akten kan stellen, probeert zij toch iets te DOEN, omdat zij ziet dat ze niets doet. Op deze manier wordt zij verstrooid en vol dorheid en tegenzin. Vroeger genoot zij van het vredig nietsdoen en van de geestelijke stilte. Op geheimvolle wijze plaatste God haar daarin en maakte haar blij. Het kan gebeuren dat God haar die stille **rust** blijft schenken, terwijl de ziel in haar eigen activiteit door haar verbeelding en met haar verstand blijft volharden. Zij lijkt dan op een klein kind dat, als moeder hem op de arm wil nemen, begint te schreeuwen en met zijn voetjes te trappelen om zelf te lopen; op die manier loopt het zelf niet, terwijl het ook de moeder niet laat lopen. Of wanneer een schilder een figuur wil schilderen: als iemand het doek beweegt, komt er niets tot stand en wordt het schilderij bedorven. (V III 66)

Zich laten doen door God is veel efficiënter dan zelf doen

In deze toestand van **rust** moet de ziel er op letten, dat zij toch veel verder komt dan op eigen voeten, ofschoon zij niet merkt dat zij vooruitgaat of iets doet. Want God neemt haar in zijn armen en zo merkt zij het voortgaan niet, ofschoon zij vooruitgaat in de pas van God. Hoewel de ziel zelf met haar vermogens niets doet, brengt zij toch veel meer tot stand dan wanneer zij wel iets deed. God is immers aan het WERK. Het is geen wonder dat zij het niet ziet, want wat God in de ziel bewerkt, valt op dit moment niet binnen het bereik van de zintuiglijkheid. Het gebeurt immers in stilte. Het is zoals de Wijze Man (Pred 9,17) zegt: De woorden van de wijsheid worden in de stilte vernomen. De ziel moet zich in Gods handen laten en mag zich niet zelf in handen nemen en zich ook niet toevertrouwen aan die twee blinden. Als dit het geval is en zij haar vermogens op niets meer richt, gaat zij veilig voort. (V III 67)

4. *GEESTELIJK HOOGLIED*: VERSCHEUREND VERLANGEN

Perspectief 4:

Het contemplatieve gebed als bron en vrucht van het mystieke verlangen

Ziek zijn van liefde voor God: Hij alleen is – de rest is niets

De ziel die tot dit niveau van liefde is gekomen lijkt op een zieke die erg vermoeid is. Zo'n zieke heeft de smaak en de eetlust verloren. Alle gerechten walgen hem; alles hindert en ergert hem. Bij alles wat hij mogelijk kan denken of zien staat slechts één streven en verlangen op de voorgrond: zijn gezondheid. Alles wat hiermee geen verband houdt hindert en drukt hem. De ziel die zo ver gekomen is dat zij ziek is van liefde tot God, vertoont dan ook deze DRIE EIGENSCHAPPEN, te weten: [1] alles wat zich bij haar aandient en waarover men spreekt, staat altijd op de voorgrond dat 'ach' om haar gezondheid die haar Beminde is; hoewel zij dus – omdat zij niet anders kan – met deze dingen bezig is, houdt zij haar hart toch altijd bij Hem. Hieruit volgt de tweede eigenschap: [2] voor alle dingen heeft zij de smaak verloren. En daaruit volgt weer de derde eigenschap: [3] al deze dingen hinderen haar, en hoe men haar ook bejegt: het drukt en prikkelt haar. (H 10 1)

In alles gaat het hart uit naar God

Uit wat wij hebben gezegd kunnen wij als reden voor dit alles het volgende afleiden. De wil van de ziel heeft om zo te zeggen een gehemelte. Daarmee raakt zij de spijs aan, die de liefde tot God is, en proeft ervan. Dit doet zij bij alles en bij iedere bezigheid waarmee zij geconfronteerd wordt. Zonder uit te zien naar een ander genoegen of voldoening, is de wil onmiddellijk geneigd in dat alles de BEMINDE TE ZOEKEN en te proeven. Aldus deed Maria Magdalena, toen zij Hem met een vurige liefde aan het zoeken was in de tuin. In de mening dat het de tuinman was zei ze zonder enige reden of aanleiding tot Hem: Als gij Hem hebt weggenomen, zegt het mij, dan zal ik Hem wegdragen (Joh. 20,15). Deze ziel heeft eenzelfde vurig verlangen Hem in alles te vinden. En als zij Hem dan niet aanstonds vindt zoals zij verlangt, maar eerder het tegendeel ervaart, dan vindt zij geen smaak in deze dingen. Maar dit niet alleen: zij zijn zelfs een kwelling voor haar en soms een zeer grote. Want zulke zielen hebben veel te lijden als zij met andere mensen of dingen moeten omgaan; deze vormen eerder een hindernis dan een hulp voor datgene wat zij eigenlijk willen. (H 10 2)

De bruid van het Hooglied

De bruid van het Hooglied (5,6-7) geeft duidelijk te verstaan dat zij deze drie eigenschappen had, toen zij op zoek was naar haar Beminde. Zij zegt immers: Ik zocht naar Hem, ik vond Hem niet. Maar mij troffen degenen die de stad rondgingen en zij wonden mij: mijn mantel namen ze van mij af, de wachters der muren. Die rondgaan door de stad brengen het contact met de wereld tot stand. Als zij de ziel vinden die op zoek is naar God, dan slaan zij haar veel wonden, dan doen zij haar pijn en wekken smart en walging op. De ziel vindt in die contacten immers niet wat zij graag zou willen. Integendeel, zij vormen daardoor eerder een sta-in-de-weg. Zij die als verdedigers voor de muur der **contemplatie** staan om de ziel de toegang te beletten, zijn de duivels en de beslommeringen van de wereld. Deze ontroven haar de mantel van vrede en **rust**: de **liefdevolle beschouwing**. (H 10 3)

5. DE SPREUKEN;

Mystagogische kortformuleringen van het contemplatieve gebed

Liefdevolle aandacht voor God, zonder voelen of begrijpen

Tracht een **liefdevolle aandacht** te hebben voor God, zonder verlangen iets particuliers te ervaren of te begrijpen met betrekking tot Hem. (Spr b 9)

Alles loslaten, alleen geloof, hoop en liefde

Innerlijke **ingekeerdheid** heeft drie kenmerken. Ten eerste: de ziel vindt geen smaak in de dingen die voorbijgaan; ten tweede: zij vindt wel smaak in eenzaamheid en stilte en in het nastreven van wat het volmaaktste is; ten derde: de dingen die haar gewoonlijk hielpen, zoals beschouwingen, overwegingen en

afzonderlijke daden, hinderen haar nu. Voor het gebed vindt de ziel alleen maar steun in geloof, hoop en liefde. (Spr b 40)

Vijf eigenschappen: inkeer – eenzaamheid – verlangen – onverschilligheid – gebed

De eigenschappen van de eenzame zonnevogel zijn vijf in getal. ten eerste: hij vliegt naar het hoogste punt; ten tweede: hij duldt geen gezelschap, zelfs niet van zijn soortgenoten; ten derde: hij keert zijn kop naar de wind; ten vierde: hij heeft geen bepaalde kleur; ten vijfde: hij fluit zachtjes. Deze eigenschappen moet ook de contemplatieve ziel bezitten: zij moet zich verheffen boven de dingen die voorbijgaan en er zich niet drukker om maken dan wanneer zij niet bestonden; zij moet de eenzaamheid en stilte liefhebben, zodat zij het gezelschap van een ander schepsel niet kan verdragen; zij moet haar gelaat wenden naar de luwte van de Heilige Geest en zich richten naar zijn inspraken, om zodoende zijn gezelschap waardiger te worden; zij mag geen bepaalde kleur hebben, dit wil zeggen: zij mag niet dit of dat nastreven, maar slechts de wil van God; zij moet zachtjes zingen bij de **beschouwing** van haar Bruidegom en in liefde tot Hem. (Spr b 42)

II. HET LEVEN IN LIEFDEVOLLE AANDACHT

God alleen is de gedachte van de mens waardig

Eén enkele gedachte van de mens is méér waard dan de hele wereld: God alleen is haar daarom waardig. (Spr a 32)

Verkeer voortdurend in zijn gezelschap

Neem God tot bruidegom en vriend, verkeer voortdurend in zijn gezelschap, en ge zult niet zondigen en ge zult weten lief te hebben. En de dingen die ge nodig hebt zullen gunstig voor u uitvallen. (Spr a 65)

Alles vergeten en in Hem tot rust komen

Gun u rust, schud de zorgen van u af en trek u niets aan van alles wat er gebeurt. Dan zult ge God dienen zoals Hij het graag heeft en in Hem tot rust komen. (Spr a 67)

Met het hart op God gericht leven

Houd uw tong en uw denken met kracht in bedwang en gewen U eraan, uw genegenheid op God te richten. Dan moet uw geest wel op goddelijke wijze gaan gloeien. (Spr b 1)

Je geest alleen met God voeden

Geef uw geest geen ander voedsel dan God. Leid uw aandacht af van de dingen en laat vrede en ingekeerdheid toe tot uw hart. (Spr b 2)

Rusten in God

Gun uzelf geestelijke rust in liefdevolle aandacht voor God. (Spr b 3)

In liefdevolle aandacht voor God leven

Tracht een liefdevolle aandacht te hebben voor God, zonder verlangen iets particuliers te ervaren of te begrijpen met betrekking tot Hem. (Spr b 9)

Werken in zijn tegenwoordigheid

Dring diep door in uw binnenste en werk in tegenwoordigheid van de Bruidegom. Deze is immers altijd tegenwoordig en Hij houdt van u. (Spr b 11)

Zich vrijhouden voor God

De geestelijke en zintuiglijke vermogens mogen zich niet totaal laten opsorpen door de dingen; zij mogen er slechts mee bezig zijn voor zover dit onvermijdelijk is en voor het overige moeten zij zich vrij houden voor God. (Spr b 38)

Anagoge daden zetten het hart in vuur

Beschouw dat oneindig weten en dat verborgen geheim. Welk een vrede, welk een liefde, welk een stilte in dat hart van God! Hoe verheven is de wetenschap die God daar onderwijst, de wetenschap namelijk van wat wij anagoge daden noemen. Zij zetten het hart in vuur. (Spr b 60)

God altijd tegenwoordig houden

Probeer God altijd tegenwoordig te hebben. (Spr b 63)

Het hart alleen geboeid door God

Leef alsof er op deze wereld niets anders bestond dan God en uzelf, opdat uw hart niet door iets van de mensen kan worden geboeid. (Spr b 65)

Voortdurend gebed en vergeten van alles

Zorg er daarom voor voortdurend in gebed te zijn, en laat uw gebed ook niet achterwege tijdens uw lichamelijke bezigheden. Of ge nu eet of drinkt of spreekt of met mensen uit de wereld omgaat of iets anders doet, verlang altijd naar God en laat uw hart zich steeds meer aan Hem hechten. Voor de innerlijke eenzaamheid is dit zeer noodzakelijk. Want voor die eenzaamheid wordt vereist, dat men zijn ziel niet lat verwijlen bij een gedachte die niet op God gericht is. En ook is daarvoor nodig, dat men alles vergeet wat in dit ellendige en korte leven bestaat en voorbijgaat. (Raadg 9)

Altijd in Gods tegenwoordigheid

Zorg ervoor altijd in Gods tegenwoordigheid te wandelen, hetzij in zijn werkelijke tegenwoordigheid, hetzij door Hem als tegenwoordig voor te stellen, hetzij in de tegenwoordigheid die tot de vereniging leidt. Dit al naargelang het met het werk in overeenstemming is. (Graden 2)

Niet bezig zijn met je wonden maar liefdevolle en onmiddellijke beweging naar God

Op twee manieren, kunt ge aan de ondeugd weerstand bieden en deugden aanleren. De eerste is de gewone en minder volmaakte. Zij bestaat hierin, dat ge een of andere ondeugd of zonde of bekoring wilt bestrijden door middel van oefeningen van die deugd welke ingaat tegen zo'n ondeugd, zonde of bekoring, en ze vernietigt. Als ik bijvoorbeeld in mijn ziel de ondeugd of bekoring tot ongeduld of wraakzucht bespeur, doordat men mij nadeel heeft berokkend of beledigende woorden toegevoegd, dan kan ik daaraan weerstand bieden met behulp van enkele goede gedachten. Ik kan bijvoorbeeld gaan denken aan het lijden van Onze Heer, die toen Hij mishandeld werd, zijn mond niet opende (Jes 53,7). Ik kan ook denken aan het goede, dat een mens voor zich verwerft door het lijden of door de zelfoverwinning. Ook zou ik er aan kunnen denken, dat God ons laat lijden om ons bestwil enzovoort. Door dergelijke beschouwingen kan ik mij ertoe brengen te lijden en bedoelde belediging, schande of nadeel lief te hebben en te aanvaarden; dit alles tot eer en glorie van God. Als men op deze manier weerstand biedt aan de bekoring, ondeugd of zonde, en er zo tegenin gaat, ontstaat de deugd van geduld. Het is een goede manier om weerstand te bieden, maar zij is moeilijk en minder volmaakt. – Er is nog een andere manier om ondeugden en bekoringen te overwinnen en deugden aan te kweken en te ontwikkelen. Zij is gemakkelijker en bovendien vruchtbaarder en volmakter. Zij bestaat enkel hierin, dat men zich direct en liefdevol naar God wendt, zonder andere eigenaardige oefeningen. Daardoor weerstaat en vernietigt men alle bekoringen van onze tegenstander en verwerft men deugden in de hoogste graad. Wij bespeuren de eerste beweging of aanzet tot een of andere ondeugd als onkuisheid, toorn, ongeduld, wraaklust wegens een aangedane belediging enzovoort. Dan moeten wij hierop niet reageren met een daad van de tegenovergestelde deugd, zoals boven vermeld. Neen: zodra wij iets gewaarworden van zo'n ondeugd, stellen wij daartegen vlug een daad of beweging van anagoge liefde door ons affectief tot de vereniging met God te verheffen. Door deze verheffing trekt de ziel zich daarvan terug, stelt zich in Gods tegenwoordigheid en verenigt zich met Hem. Dan worden de bedoelingen van de ondeugd of bekoring en die van de vijand verijdeld; zij vinden niemand die zij kunnen wonden. De ziel is immers méér waar zij bemint dan waar zij leven schenkt. Op goddelijke wijze ontruikt zij zo het lichaam aan de bekoring. En de vijand krijgt geen gelegenheid meer een slag toe te brengen of iets weg te nemen. De ziel is immers niet meer daar waar de bekoring of de vijand haar wilde wonden en kwetsen. En dan, hoe eigenaardig! De ziel schijnt die prikkel tot de ondeugd vergeten. Zij is verenigd en één met haar Beminde en bespeurt niets van die opwelling tot iets verkeerd, waarmee de duivel haar wilde bekoren. Zij is daarin geslaagd, omdat zij, zoals wij zeiden, het lichaam al het ware verwijderd heeft; het is daar niet meer. De vijand is dus om zo te zeggen een dood lichaam aan het bekoren. Hij is aan het strijden tegen iets dat er niet is, tegen iets dat geen gewaarwordingen heeft en dus niet bekoord kan worden. Op deze manier ontstaat in de ziel een heldhaftige en bewonderenswaardige deugd. Sint-Thomas, de Engelachtige Leraar, noemt deze de deugd van een volmaakt gezuiverde ziel. Die deugd, zegt de Heilige, bezit de ziel juist als God haar in een toestand brengt, waarin zij de aandrift van de ondeugden niet voelt. Ook hun aanvallen of bedreigingen

bemerkt zij niet vanwege de verhevenheid van de deugd die in zo'n ziel woont. Hieruit ontstaat en groeit bij haar een zeer hoge volmaaktheid. Dan raakt het haar niet of men haar beschimpt of prijst of lof toezwaait of vernedert of goed of kwaad van haar zegt. Want omdat deze liefdevolle en directe bewegingen naar God de ziel tot zo'n hoge en verheven toestand opvoeren, is het eigen resultaat ervan in die ziel, dat zij haar alles buiten haar Beminde, Jezus Christus, doen vergeten. Zo komt het dat – als de ziel samen is met haar God en zich met Hem onderhoudt – de bekoringen, zoals gezegd, niemand meer vinden die zij kunnen wonden. Zij kunnen immers niet geraken tot de hoogte waarheen de ziel opsteeg of waartoe God haar verhief. – Aan beginnelingen moet men bijzondere aandacht schenken. Hun directe liefdevolle toewending naar God is niet zo onmiddellijk, soepel en vurig, dat zij zich in één beweging geheel kunnen terugtrekken van de bekoring en zich verenigen met de Bruidegom. Als zij merken dat zij door zo'n directe toewending naar God niet iedere slechte aandrift tot bekoring vergeten, mogen zij niet nalaten zich van alle mogelijke verdedigingsmiddelen en overwegingen te bedienen om weerstand te bieden tot zij de bekoring geheel hebben overwonnen. Hun wijze van weerstand bieden en overwinnen moet de volgende zijn: Op de eerste plaats moeten zij weerstand bieden door de vurigste toewending naar God waartoe zij in staat zijn. Zij moeten zich daar op toelagen en ze vaak verrichten. Als dit niet voldoende is, omdat de bekoring sterk en zij zelf zwak zijn, dan moeten zij hun voordeel doen met het verdedigingsmiddel van alle goede overwegingen en oefeningen die zij nodig achten voor deze weerstand en overwinning. (Afor a 5)

In God springen, zoals kikkers in het water

... dat dit de plaats en het middelpunt was, waar zij veilig waren tegen iedere aanval en zichzelf konden beschermen. Zo moest ook zij doen: vluchten voor de schepselen en zich onderdompelen in de diepte en het middelpunt: God. In Hem moest zij zich verbergen. (Afor c 4)

De beminde opgegaan in de Beminde

O nacht die mij geleid hebt!/ O nacht, mij liever dan het morgengloren!/ O nacht die hebt verenigd/ Beminde met beminde,/ beminde, opgegaan in de Beminde! – Aan mijn borst, wei vol bloemen,/ Hem alleen, onbetreden voorbehouden,/ daar is Hij ingeslapen/ en heb ik Hem geliefkoosd/ en gaf de waaier van de ceders koelte. – De koelte van de tinnen/ kwam, terwijl ik door zijn haren heenstreek,/ met haar hand, licht en rustig,/ mij aan de hals verwonden/ en stelde al mijn zinnen buiten werking. – Mijzelf liet ik, vergat ik;/ ik drukte het gelaat aan mijn Beminde;/ het al stond stil, ik liet mij gaan,/ liet al mijn zorgen liggen:/ tussen de witte leliën vergeten. (Ged Nacht)

Korte samenvatting van de volmaaktheid

Olvido de lo criado,/ memoria del Criador,/ atención a lo interior,/ y estarse amando al Amado. – Het geschapene vergeten; die het schiep indachtig zijn; letten op wat in u zelf is; liefde geven aan de Beminde. (Ged XIV)

Zich in eenzaamheid voor God vrijhouden

Wij hebben vele personen gekend aan wie God de gunst verleend had belangrijke vorderingen te maken in grote onbaatzuchtigheid en vrijheid. Zij begonnen echter een kleine gehechtheid te koesteren aan een genegenheid (onder het mom van iets goeds), aan gesprekken en vriendschap. Daardoor alleen reeds werd hun geest voortdurend leger en verloren zij de smaak in God en de heilige eenzaamheid. Wij zagen hoe zij daardoor hun blijdschap, hun totale toelagen op de geestelijke oefeningen en tenslotte alles verloren. Dit gebeurde omdat zij dat zintuiglijk genot en verlangen niet aanstonds de pas afsneden door zich in eenzaamheid voor God vrij te houden. (B I 11 5)

Alleen het verlangen naar Hem maakt vrij van al de rest

Om die verlangens te overwinnen moet de ziel ontvlamd worden door een grotere liefde, de liefde namelijk tot haar Bruidegom. ... Om de kracht van de zinnelijke verlangens te overwinnen moest de ziel

niet alleen liefde koesteren voor haar Bruidegom, maar moest zij ook door liefde ontvlamd zijn en door angst. ... Om de nacht der zinnen binnen te treden en zich van het zinnelijke te ontdoen was angstig verlangen naar voelbare liefde nodig om definitief naar buiten te gaan. Maar om het huis van de geest definitief tot rust te brengen is alleen nodig dat men in zuiver geloof voorbijgaat aan alle vermogens en genietingen en geestelijke verlangens. (B I 14 2; II 1 2)

Naar God moet gaan in geloof, hoop en liefde

Vervolgens zullen wij bespreken hoe, wil de ziel naar God gaan, het verstand vervolmaakt moet worden in de duisternis van het geloof, het geheugen in de leegte van de hoop, en hoe ook de wil vervolmaakt moet worden in het gemis en de ontbloting van elk affect. (B II 6 1)

Vele akten van liefde scheppen een houding van liefde

Bij alles is het zo dat vele akten een gewoonte in de ziel aankweken. Zo bereiken ook de vele akten van die liefdevolle kennis die de ziel iedere keer afzonderlijk uit de meditatie put, door herhaling zo'n duurzaamheid, dat er in haar een houding ontstaat. (B II 14 2)

Geheel gericht op God leven

Bij iemand die niet meer leeft op zintuiglijk niveau wordt alle activiteit van zijn zintuigen en vermogens gericht op de goddelijke contemplatie. ... De ziel die, nadat het dierlijke niveau gestorven is, op geestelijk niveau leeft, zal in alles naar God gaan, omdat al haar activiteit en opwellingen geestelijk zijn op geestelijk niveau. Daaruit volgt dat iemand die nu zo zuiver van hart is, in alles een inzicht vindt in God, dat vol is van vreugde, genot, zuiverheid, reinheid, geestelijk gehalte, blijdschap en liefde. (B III 26 6)

In God verborgen voor zichzelf en alles

De beschouwing wordt 'geheim' genoemd ... bovendien nog omdat het eigen is aan de mystieke wijsheid, de ziel voor zichzelf te verbergen. Want behalve wat gewoonlijk plaatsgrijpt, neemt deze wijsheid soms de ziel op en sleurt haar mee in haar geheime afgrond. Daardoor ziet de ziel duidelijk dat zij zeer ver van elk schepsel af staat en verwijderd is. Dit is van die aard dat zij de indruk heeft dat men haar in een zeer diepe en wijde eenzaamheid brengt, waar geen enkel menselijk schepsel komen kan. Het is alsof zij terechtkomt in een onmetelijke woestijn die nergens een grens heeft; hoe dieper, breder en eenzamer deze is, des te meer verkwikking, genot en liefde verschaft zij de ziel. Want deze voelt zich dan in die mate verborgen als zij zich boven elk tijdelijk schepsel verheven ziet. (N II 17 6)

Zoekende liefde

Deze tweede trede [van de ladder der beschouwing] doet de ziel zonder ophouden God zoeken. ... Terwijl zij Hem in alles zoekt, moet zij bij niets blijven stilstaan totdat zij Hem gevonden heeft. Zo doet zij als de bruid die naar Hem vroeg bij de wachters, terstond verder ging en hen achterliet. Maria Magdalena liet zich zelfs niet ophouden door de engelen bij het graf (Joh 20,14). Op deze trede is de ziel zo zorgzaam, dat zij de Beminde in alles zoekt. Bij alles wat zij denkt, denkt zij onmiddellijk aan de Beminde. Als zij bij voorkomende gelegenheden spreekt, heeft zij het meteen over de Beminde en spreekt zij over Hem. Bij haar eten, slapen en waken en bij alles wat zij doet, is al haar zorg op de Beminde gericht, zoals wij boven gezegd hebben bij dat angstig verlangen naar liefde. (N II 19 2)

God 'Beminde' noemen

De ziel kan Hem dus waarlijk Beminde noemen, zo zij helemaal met Hem is en haar hart niet gevangen geeft aan iets buiten Hem. Zo zal haar denken in de regel ook naar Hem uitgaan. In dat hart immers ligt het denken en liefhebben besloten. Sommigen noemen de Bruidegom 'Beminde', maar omdat hun hart niet helemaal bij Hem is, wordt Hij niet waarlijk bemind. Zij moeten doorgaan met bidden totdat hun hart duurzamer bij God vertoeft; en ook hier weer het hart in zijn geheel met zijn liefdevolle genegenheid. (H 1 13)

Daar leven daar waar men bemint

Men moet weten dat de ziel intenser leeft waar zij liefheeft dan in het lichaam dat zij bezielt. Want zij heeft haar leven niet in het lichaam, maar geeft het leven veeleer aan het lichaam. Zelf leeft zij uit liefde in datgene wat zij liefheeft. Behalve dit leven uit liefde, waardoor de ziel leeft in God die zij liefheeft, heeft de ziel echter ook een leven, dat zoals alle geschapen werkelijkheden zijn wortel en natuurlijk ontstaan vindt in God. (H 8 3)

Alleen nog hart hebben voor God

Van iemand die verliefd is zegt men daarom, dat zijn hart gestolen of geroofd is door degene die hij liefheeft. het hart is niet meer in hem, maar in datgene wat hij liefheeft. Voor zich heeft hij geen hart meer, maar wel voor datgene wat hij bemint. Langs deze weg kan de ziel onomstotelijk te weten komen of zij God op zuivere wijze liefheeft of niet. Want als zij Hem liefheeft, heeft zij geen hart meer voor zichzelf; en ook let zij dan niet meer op haar eigen smaak en voordeel. Zij heeft alleen nog maar hart voor de eer en glorie van God om Hem plezier te doen. Want hoe meer hart zij voor zichzelf heeft, des te minder heeft zij hart voor God. (H 9 4)

Innerlijke heelwording alleen in de liefde tot Hem

De gezondheid van de ziel bestaat in de liefde tot God. Als haar liefde niet volkomen is, is dus haar gezondheid ook niet volledig en is zij derhalve ziek. Want ziekte is niets anders dan een tekort aan gezondheid. Als de ziel dus geen sprankeltje liefde bezit, is zij dood. Van de andere kant: als zij maar enige liefde tot God heeft, hoe weinig het ook is, dan is zij levend, ook al is zij nog zeer zwak en ziek omdat zij maar weinig liefde heeft. Maar hoe meer die liefde bij haar toeneemt, des te gezonder wordt zij, en als zij een volmaakte liefde heeft, is ook haar gezondheid volmaakt. (H 11 11)

In Hem verloren voor zichzelf en voor alle dingen

Hij immers die blijvend en werkelijk verliefd is, laat zichzelf verloren gaan voor al het overige, om zich te herwinnen in het voorwerp van zijn liefde. Daarom zegt de ziel hier dat 'zij zichzelf verdaan heeft', dit wil zeggen dat zij zich met opzet liet gaan. En dit op twee manieren. Ten eerste: Zij is verloren voor zichzelf, in geen enkel opzicht bekommert zij zich nog om zichzelf. zij slaat alleen acht op haar Beminde. Zo maar, zonder berekening geeft zij zich aan Hem over en laat zij zich voor zichzelf verloren gaan. Voor zichzelf wenst zij niets meer te winnen. Ten tweede: Zij is verloren voor alle andere dingen, omdat zij zich over niets meer bekommert. Zij heeft alleen nog iets op met de dingen die betrekking hebben op haar Beminde. Dit is dus de gesteltenis van wie blijvend op God verliefd is. Hij kijkt niet naar winst of beloning, hij streeft er alleen naar alles en zichzelf, wat zijn wil betreft, te verliezen om God. ... Alle energie van haar vermogens staat gericht op geestelijke omgang met haar Beminde, een geestelijke omgang in een zeer genotvolle innerlijke liefde. (H 29 10-11; 30 1)

Inkeer is een kwestie van liefhebben: eenworden in en door liefde

Het middelpunt van de ziel is God. De ziel zal dus tot haar uiterste en diepste middelpunt zijn doorgedrongen, wanneer zij dààr bij God zal zijn aangekomen, volgens het totale vermogen van haar zijn en krachtens haar werking en neiging. ... Zij is nog niet voldaan, want al is zij in haar middelpunt, het is nog niet het diepste middelpunt. Zij kan immers doordringen tot in het diepste van God. Nu moet men hier opmerken dat de neiging, de kracht en het vermogen van de ziel om tot God te gaan, gelegen zijn in de liefde. Door middel van de liefde wordt de ziel immers één met God. Naarmate zij dus meer graden van liefde heeft, dringt zij dieper in God door en zoekt zij in Hem meer haar centrum. De ziel kan evenveel centra in God bezitten als zij graden van liefde tot God kan hebben. Het ene centrum ligt dan dieper dan het andere. Een krachtiger liefde werkt ook krachtiger de eenwording in de hand. Wanneer zij slechts één graad van liefde heeft, kunnen wij dus in aansluiting bij wat wij uiteengezet hebben toch al zeggen dat de ziel zich in haar centrum bevindt: God. Door één graad van liefde wordt zij door genade

één met Hem. Als zij twee graden heeft, is zij één geworden met Hem en heeft zij in Hem haar centrum gevonden in een tweede, dieper gelegen centrum. Als zij drie graden bereikt, vindt zij haar derde centrum. Wanneer zij de laatste graad bereikt, zal de godsliefde een wonde slaan tot in het laatste en diepste centrum van de ziel. (V I 12-13)

Het ontwaken van de Beminde in eigen hart

Hoe zacht en hoe vol liefde/ ontwaakt Gij in mijn boezem,/ waar Gij in het geheim, alleen, verblijf houdt; en door uw heerlijk aadmen,/ vol welzijn en vol luister,/ wekt Gij, hoe teder en hoe fijn, mijn liefde! ... Wat zij zegt komt dus hier op neer: O Woord, mijn Bruidegom, uw ontwaken in het diepste middelpunt van mijn ziel, in haar zuivere en meest innerlijke kern, waarin Gij alleen als haar enige Heer geheimvol en stil verblijft, niet enkel als in uw huis en op uw eigen legerstede, maar als in mijn eigen schoot, heel intiem en nauw verenigd, hoe zacht en liefdevol is uw ontwaken! Dit betekent: uitermate zacht en liefdevol. In dat heerlijk ademen van U, dat voor mij zo genotvol is en vol van weldaden en heerlijkheid: met hoeveel tederheid vervult Gij mij hierin van liefde en genegenheid voor U! (V IV 3)

De eindterm: voortdurend leven in God en Hem in zich voelen

De ziel verblijft op substantiële wijze in God, zoals dat met ieder schepsel het geval is. Van de vele sluiers en gordijnen die voor haar ogen hingen, neemt God er nu enkele weg, opdat zij Hem kan zien zoals Hij is. Dan straalt zijn gelaat door en ziet men op duistere wijze iets van zijn gelaat vol bevalligheid. ... Daardoor komt het de ziel voor, dat Hij zich beweegt en ontwaakt, hoewel zijzelf degene is die bewogen wordt en ontwaakt. ... Zij zegt dat Hij verborgen in haar boezem verblijf houdt. Deze zoete omhelzing heeft immers plaats in de diepste grond van de substantie der ziel. Men moet weten dat God verborgen en in het geheim in alle zielen verblijft, en wel in hun substantie. Als dit niet zo was, konden zij niet blijven bestaan. Toch is er een verschil met dit verblijven, en wel een groot verschil: want in sommige zielen verblijft Hij alleen en in andere verblijft Hij niet alleen; in sommige verblijft Hij grag, in andere met tegenzin; in sommige verblijft Hij als in zijn eigen huis, doordat Hij daar alles beveelt en regelt; in andere verblijft Hij als een vreemdeling in andermans huis, waar men Hem niet laat bevelen en doen. In de ziel met de minste verlangens en eigen genietingen verblijft Hij het meest alleen, het liefste en het meest als in zijn eigen huis. Hij regeert en bestuurt haar en woont er des te meer in het geheim naarmate Hij er meer alleen is. Daarom verblijft de Beminde op zeer geheimvolle wijze in een ziel, waarin geen verlangen, geen beelden, geen voorstellingen en geen gehechtheden verblijf houden. Deze ziel omhelst Hij des te intiemer, inniger en intenser naarmate zij zuiverder is en meer ontdaan van al wat niet God is. ... In zichzelf ervaart zij deze intieme omhelzing, maar juist vanwege dit ontwaken ervaart zij het niet altijd. Als de Beminde de ziel omhelst, komt het haar voor dat Hij ontwaakt in haar boezem, waar Hij eerst verbleef alsof Hij sliep. Als zij Hem toen al ervoer en smaakte, ervoer en smaakte zij Hem als Beminde die sliep in haar boezem. ... Hoe bevoorrecht is die ziel, die steeds God voelt rusten en slapen in haar boezem! Hoe passend is het voor haar van alles afzijdig te blijven, de bezigheden te vluchten en te leven in een mateloze rust, om niet door de geringste beweging of het minste gerucht de Beminde in haar boezem te verontrusten of Hem zich van haar te doen afkeren. Gewoonlijk rust Hij daar in de substantie van de ziel als slapend in die omhelzing met zijn bruid. De ziel bemerkt Hem daar zeer goed en geniet gewoonlijk van Hem. (V IV 7. 14-15)

De liefdevolle aandacht van Johannes van het Kruis

Mijn dochter, ik draag mijn ziel steeds naar het innerlijke van de allerheiligste Drie-eenheid. Mijn Heer Jezus Christus wil dat ik ze hiernaartoe draag. (Br 10)

Het hart en de mond omhoogheffen

Als het hart laag over de grond voortrolt, rolt de kroon ook over de vloer, en iedere platvloerse interesse geeft die kroon een trap. Maar wanneer de mens zijn hart omhoog heft, zoals David zegt (Ps 63,7), dan is God verheugd. Dit omhooggeheven hart van zijn bruid is als de kroon, waarmee zij hem kroonden op de dag van de vreugde zijns harten (Hl 3,11). In zo'n hart vindt Hij zijn vreugde, als Hij met de kinderen der mensen is (Spr 8,31). Dit bronwater van innerlijke vreugde ontspringt niet in de aarde; naar de hemel gericht moet men zijn mond openhouden, de mond van het verlangen, leeg van al het andere dat hem kan vullen. Aldus mag de mond van de begeerte niet voor een deel gevuld worden of gesloten met een mondvul van iets dat anders smaakt, opdat hij goed leeg zou zijn en wagenwijd open kan staan naar Hem die zegt: Speu uw mond wijd open en Ik zal hem vullen (Ps 80,11). (Br 20)

Meer in de Beminde leven dan in zichzelf

Hoe meer de zaken van mij zijn, des te meer zijn mijn ziel en mijn hart ermee bezig en bovendien nog mijn zorg. Wat men liefheeft wordt één met degene die het liefheeft. Zo doet ook God met wie Hém liefheeft. Men kan dit dus niet vergeten zonder zijn eigen ziel te vergeten. Maar toch vergeet men zijn ziel omwille van de Beminde! Men leeft immers meer in de beminde dan in zichzelf. (Br 27)

Zich onthechten van alles om Hem in liefde nabij te kunnen zijn

Om één te worden met God moet de wil zich losmaken en ontdoen van iedere ongeordende afhankelijkheid van het verlangen en de smaak. ... Dat moet hij doen om, ontdaan en gezuiverd van alle mogelijke ongeordende smaak, genot, verlangen, totaal met heel zijn affectiviteit bezig te kunnen zijn met het liefhebben van God. ... Maar de akt van de wil, het liefhebben van God nl., doet de ziel op Hem alleen haar affectie richten, haar vreugde, haar genot, haar gevoel van tevredenheid en haar liefde. Dan laat ze alles achter zich en bemint Hem boven alles. ... Buiten God is immers alles eng. Om tot God te durven gaan en één te worden met hem moet u de mond van uw ziel alleen naar God zelf open houden. U moet dus blijven in deze toestand van honger en dorst naar God alleen. (Br 29)

Het hart op Hem richten in innerlijke eenzaamheid

Hoe meer Hij immers wil geven des te méér doet Hij ons verwachten. Hij gaat zelfs zo ver dat Hij ons total ledig achterlaat om ons vol te kunnen stoppen met zijn goed. ... Het onmetelijke goed van God kan immers maar worden opgevangen en omvat in een hart dat leeg en eenzaam is. Omdat God op de juiste manier van u houdt, wil Hij dat u wel degelijk eenzaam zoudt zijn met het stille verlangen dat u van Hem uw enig gezelschap zult maken. ... Al zou een ziel ook in de hemel verkeren, zij zal niet tevreden zijn voordat zij haar wil erop zet Hem te beminnen. Zo gaat het ons ook met God als wij de affectie van ons hart op iets anders richten en niet op Hem alleen, hoewel God altijd bij ons is. (Br 31)

Gericht op Gods komst leven

Houd deze dagen uw innerlijk helemaal gericht op verlangen naar de komst van de heilige Geest. Doe dat ook op het feest zelf en blijf nà het feest voortdurend in zijn tegenwoordigheid. Laat uw zorg en uw achting hiervoor zo groot zijn dat iets anders u niet meer interesseert en u er ook niet naar omziet. Of dat nu pijn is of herinneringen aan iets wat u anderszins belast. Al komen er in huis ook fouten voor, u moet al die dagen toch maar doorbrengen in liefde tot de heilige Geest en in wat u moet over hebben voor de vrede en de rust van uw ziel waarin Hij graag wil verblijven. (Br 40)

APPENDIX

Edith Stein over Johannes van het Kruis

‘De heilige heeft zijn werken niet voor iedereen geschreven. Hij wil beslist niemand uitsluiten, maar hij weet dat hij slechts bij een bepaalde kring van mensen op begrip kan rekenen: bij hen, die al een zekere ervaring in het innerlijk leven hebben. In de eerste plaats denkt hij aan de karmelieten en karmelietessen, wier meest eigen roeping het inwendig gebed is. Hij weet echter dat Gods genade niet gebonden is aan ordekleed en kloostermuren. Aan een van zijn geestelijke dochters “in de wereld” danken wij immers het geschrift over de *Levende Vlam van Liefde*. Hij schrijft dus voor beschouwende zielen en op een heel bepaald punt van hun weg wil hij hen bij de hand nemen: op een tweesprong waar de meesten radeloos blijven staan en geen uitweg meer weten. Op de weg die zij tot nu toe zijn gegaan, treffen zij onoverkomelijke hindernissen aan. De nieuwe weg echter die vóór hen ligt, voert door een ondoordringbaar duister. Wie heeft de moed zich daarin te wagen? De tweesprong waarover het gaat is die van overweging en beschouwing (meditatie en contemplatie). Men heeft tot nu toe, misschien volgens de ignatiaanse methode, in de uren van overweging de vermogens van de ziel geoefend: zintuigen, verbeeldingskracht, geheugen, verstand, wil. Maar nu weigeren zij hun dienst. Alle inspanningen zijn vergeefs. De geestelijke oefeningen, anders een bron van innerlijke vreugde, worden een kwelling, ondraaglijk doods en vruchteloos. Er bestaat echter ook niet de neiging zich met wereldse dingen bezig te houden. het liefst zou de ziel heel stil blijven, zonder zich te verroeren, en alle vermogens laten rusten. Maar dat komt haar voor als nietsdoen en tijdverspilling. Zo ongeveer ziet het er in de ziel uit, wanneer God haar wil binnenleiden in de *donkere nacht*.’ (*Wetenschap van het Kruis*, pp. 41-42; zie ook nog 60.134-136.212-213.)

Juan de Jesús Maria Quiroga over Johannes van het Kruis

‘Jean de la Croix eut un charisme spécial, non seulement pour pénétrer les degrés élevés de cette contemplation à laquelle nous ne pouvons atteindre sans une illumination divine particulière, mais aussi pour enseigner, avec profit, les degrés communs de la contemplation, que nous pouvons obtenir selon notre mode humain, en usant de la lumière de la foi et de secours ordinaires de la grâce.’ (*Don que tuvo San Juan de la Cruz para guiar las almas a Dios*, cap. I.)

De drie tekens bij Johannes Tauler

‘Au reste, il y a trois signes auxquels nous reconnâtrons à quel moment nous devons nous détacher des images susdites, pour ne pas nous en séparer trop vite, ni nous y arrêter plus longtemps qu’il ne faut. Le premier signe, c’est quand nous regardons avec une sorte de dégoût tout ce que nous entendons ou que notre intelligence perçoit. Le second, c’est quand ce qu’on nous dit ou que nous comprenons ne nous laisse aucun plaisir. Le troisième, c’est quand nous sentons croître de plus en plus au fond de nous-mêmes une sorte de faim et de désir pour le souverain bien que cependant nous sommes impuissants à saisir. C’est quand nous disons: “Seigneur, mon Dieu, je ne puis aller plus loin. A moi de prier, à vous de faire le reste.”’ (*Institutiones XXXV*; cf. B II 13,1-4.)

Kleine bibliografie over de tekenleer van Johannes

Jeanne d’Arc Langerwerf ocd, *Van meditatie naar contemplatie volgens Joannes van het Kruis* (onuitgegeven dissertatie), Nijmegen, 1984, pp. 184-188.

Pancaas Martens, *Tactiek van een contemplatief*, in *De vlam in het hout. De mystiek van Sint-Jan van het Kruis*, Gent, 1971, pp. 83-101.

Pancaas Martens, *Contemplatieve meditatie*, in *Ibid.*, pp. 103-126.

Wilfried Stinissen, *Nacht van de zin I. De drie tekens*, in *Ibid.*, pp. 127-163.

Wilfried Stinissen, *Nacht van de zin II. Een nieuw gebed*, in *Ibid.*, pp. 165-211.